

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Pedagogická fakulta

Katedra hudební výchovy

**Hra na zobcovou flétnu a její propojení s ostatními činnostmi dětí
předškolního věku**

Bakalářská práce

**Playing the recorder and its interconnection with other activities in
preschool children**

Bachelor thesis

Vedoucí diplomové práce

PhDr. Kateřina Hurníková, Ph.D.

Autor diplomové práce

Martina Kuchařová

Studijní obor

učitelství pro mateřské školy

Forma studia

prezenční

Diplomová práce dokončena

březen 2014

Abstrakt

Bakalářská práce se zaměřuje na propojování hry na zobcovou flétnu s dalšími činnostmi obsahově blízkými. Teoretická část se v prvních kapitolách zabývá charakteristikou dítěte předškolního věku z hlediska tělesného a duševního. Další kapitoly jsou věnovány hudebním schopnostem, které jsou jednotlivě přiblíženy. Stěžejní část teoretické části je věnována charakteristikám jednotlivých učebnic a jejich porovnání. Na základě výsledků je navržena učebnice hry na flétnu, která je propojena s dalšími činnostmi vhodnými pro děti předškolního věku.

Praktická část přináší kvalitativní výzkum, který prostřednictvím použitých výzkumných metod (experiment, pozorování, dotazník) přibližuje výuku dětí hry na zobcovou flétnu. V úvodu této části je vložena navržená učebnice, která dětem umožňuje naučit se orientaci v notovém záznamu prostřednictvím asociační představivosti. Učebnice je navržena tak, aby děti zaujala a co nejvíce motivovala. V další části výzkumu je vyhodnocen dotazník, který zjišťuje způsoby výuky hry na zobcovou flétnu v mateřských školách. Zvláště je zaměřen na to, zda učitelé vyučující hru na flétnu v průběhu výuky využívají obsahově propojené činnosti.

Klíčová slova

Hra na zobcovou flétnu, učebnice hry na zobcovou flétnu, činnosti propojené s hrou na zobcovou flétnu.

Abstract

Bachelor's work is concentrated at interconnection of playing the recorder with other activities close in subject. The theoretical part in its first chapters is concerned with characteristics of a preschool child in its physical and psychical aspects. Next chapters address to musical abilities which are approached separately. Fundamental part of the theoretical part is devoted to characteristics of particular textbooks and its comparison. On the basis of results a textbook of playing the recorder is proposed (designed?). This textbook is interconnected with other activities suitable for preschool children.

Practical part brings qualitative research. Using observational methods (experiment, contemplation, questionnaire) this research approaches teaching children playing the recorder. In the introduction of this part the proposed textbook is inserted. This textbook helps children learn score orientation via association imagination. The textbook is proposed to maximally motivate children and hold their interest. In the following part of the research the questionnaire is evaluated, where findings of teaching playing the recorder methods in preschools have been carried out. It aims especially to find out if teachers who teach playing the recorder use activities interconnected with the subject throughout the tuition.

Keywords

Playing the recorder, textbook of playing the recorder, activities interconnected with playing the recorder.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Hra na zobcovou flétnu a její propojení s ostatními činnostmi dětí předškolního věku vypracovala pod vedením PhDr. Kateřiny Hurníkové, Ph.D. samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato diplomová práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Souhlasím s trvalým uložením práce v databázi Theses.

V Praze dne

Podpis:.....

Poděkování

Děkuji PhDr. Kateřině Hurníkové, Ph.D., vedoucí mé bakalářské práce, za přívětivé vedení, laskavá doporučení a přínosné rady.

Zároveň děkuji ředitelce Mateřské školy Štolmířská Bc. Zuzaně Králové za umožnění realizace svého výzkumu v této mateřské škole.

Děkuji také za podporu a trpělivost své rodině při realizaci mé práce.

Obsah

Úvod.....	8
I. Teoretická část.....	10
1. Charakteristika dítěte předškolního věku.....	10
1.1 Tělesný vývoj.....	10
1.2 Duševní vývoj.....	10
2. Hudební schopnosti.....	12
2.1 Hudební sluch.....	12
2.2 Rytmické cítění.....	13
2.3 Tonální cítění.....	13
2.4 Harmonické cítění.....	13
2.5 Hudební paměť.....	14
2.6 Hudební představivost.....	15
2.7 Hudební myšlení.....	15
2.8 Hudebně tvořivé schopnosti.....	15
3. Rozvoj hudební představivosti pro dovednost hry na flétnu podle notového záznamu.....	17
3.1 Asociační představivost.....	18
4. Hudební dovednosti.....	19
5. Hudebnost.....	21
6. Učebnice hry na sopránovou zobcovou flétnu a metodické materiály.....	22
6.1 Flautoškola 1 – Jan a Eva Kvapilovi.....	22
6.2 S flétničkou do školky – Romana Hodinová.....	23
6.3 Kouzelná písňalka – Ladislav Daniel, Jiří Žáček.....	24
6.4 Hrátky s flétnou, písničkami a pastelkami – Iveta Hlavatá.....	24
6.5 Hrajeme na zobcovou flétnu – Kateřina Koutníková.....	25
6.6 Veselé pískání – zdravé dýchání – Václav Žilka.....	26
6.7 Docela malé ježčí pískání s Písničkou a Fučílkem – Vlasta Pospíšilová... ..	26
6.8 Škola hry na sopránovou zobcovou flétnu – Ladislav Daniel	27
6.9 Základy hry na sopránovou zobcovou flétnu – Miloslav Klement.....	27
6.10 S flétnou a zvířátky do hudební pohádky – Aleš Sedlmeier.....	28
6.11 Závěrečné zhodnocení učebnic hry na sopránovou zobcovou flétnu	28

II. Praktická část.....	31
7. Pískáme si se zvířátky.....	31
8. Výzkum.....	68
8.1 Cíle výzkumu.....	68
8.2 Hypotézy.....	68
8.3 Metodika a organizace výzkumu.....	68
8.4 Výsledky výzkumu.....	75
8.5 Verifikace hypotéz.....	83
9. Metodické závěry do praxe.....	84
10. Závěr.....	85
Seznam literatury.....	86
Obrázky použité z internetových zdrojů.....	89
Seznam příloh.....	92

Úvod

Dnešní doba děti vystavuje stále většímu tlaku, který je nutí dosahovat výborných studijních výsledků. Je zjištěno, že hudba mnohdy zlepšuje studijní výkony dítěte. Sami pedagogové zastávají názor, že vzdělávání je příliš verbální a zaměřuje se na levou hemisféru mozku, zatímco hra na hudební nástroj je neverbální činnost, rozvíjí pravou mozkovou hemisféru a přispívá k celkové rovnováze osobnosti dítěte. Dítě tak snáze dosáhne naplnění svých studijních možností. Postupné ovládnutí hudebního nástroje posiluje i sebevědomí dítěte.

Již v předškolním věku je možné učit dítě hře na hudební nástroj. Za nejjednodušší melodický hudební nástroj se považuje zobcová flétna. Je to skutečný hudební nástroj, nikoli hračka, jak si někteří rodiče myslí. Pokročilá hra na zobcovou flétnu je ve skutečnosti velmi obtížná. Většina mateřských škol výuku hry na tento nástroj nabízí, přesto však děti vždy nemají k zobcové flétně jednoznačně kladný vztah. Proč tomu tak je? Nevhodně volenými metodickými postupy? Nedostatkem vhodných výukových materiálů? Zohledňují učitelé v dostatečné míře věkové zvláštnosti dětí? Otázky tohoto charakteru mě přivedly k výběru tématu bakalářské práce.

Již při počátečních přípravách na realizaci své práce jsem poměrně brzy zjistila, že učebnic hry na zobcovou flétnu je na českém trhu opravdu dost. Na některé z nich se podrobněji zaměřuji v 6. kapitole. I přes toto poměrně velké množství metodického materiálu ale postrádám učebnici, která by byla úzce propojena s ostatními hudebními i nehudebními činnostmi a vedla tak děti k větší motivaci ke hře na zobcovou flétnu.

Bakalářských a diplomových prací na podobné téma bohužel není mnoho. Využitím zobcové flétny v muzikoterapii se zabývala Bc. Dana Makovská. Studovala jsem i bakalářskou práci Bc. Lucie Kolářové, která se zaměřila na rozvoj hudebnosti se zaměřením na správné dýchání při hře na zobcovou flétnu. Autorka zkoumala problematiku správného dýchání u předškolních dětí, při které využívala zobcovou flétnu jako pomůcku. V dubnu roku 2012 byla dokončena diplomová práce Mgr. Pavlíně Bezchlebové, která se pokusila sestavit učebnici hry na flétnu založenou na „barevných notičkách“. Tuto práci jsem prostudovala až během dokončování svého výzkumu. Z dosud prozkoumaných pramenů jsem usoudila, že v dané oblasti je ještě poměrně značný prostor pro další výzkumnou činnost.

Na základě prostudovaných prací a vlastních zkušeností s přístupem dětí ke hře na sopránovou zobcovou flétnu jsem se rozhodla navrhnout vlastní učebnici. Hra na flétnu je v ní propojena s ostatními (hudebními i nehudebními) činnostmi dětí předškolního věku se záměrem docílit tak u dětí větší motivace ke hře.

Cílem práce je vytvořit a prakticky ověřit učebnici hry na flétnu. V bakalářské práci si stanovuji tři hypotézy, které se týkají toho, zda se děti naučí orientovat v notovém zápisu, osvojí si po určité době několik písní a zda učitelé využívají obsahově propojené činnosti.

Teoretická část práce je zaměřena na charakteristiku dítěte předškolního věku z hlediska tělesného a duševního. Pojednávám v ní o dětských hudebních schopnostech, zvláště o hudební představivosti, která je pro hru na zobcovou flétnu podle notového záznamu důležitá. Závěr teoretické části věnuji charakteristice jednotlivých škol hry na sopránovou zobcovou flétnu.

Praktická část bakalářské práce se týká výzkumu zapojení hudebních i nehudebních činností do výuky hry na sopránovou zobcovou flétnu. Prostřednictvím výzkumu ověřuji stanovené pracovní hypotézy. Ve výzkumu používám experiment, pozorování a rozhovor jako výzkumné metody.

Na základě výsledků tohoto výzkumu se snažím poskytnout učitelům metodiku hry na sopránovou zobcovou flétnu a doprovodné metodické rady a postřehy.

I. Teoretická část

1. Charakteristika dítěte předškolního věku

Předškolní věk je pro dítě velmi důležitým obdobím. Dítě prochází mnoha změnami týkajícími se tělesného nebo duševního vývoje. Předškolní věk popisuje Vágnerová (2012, s. 177) jako období, které trvá od 3 let věku dítěte a končí nástupem do školy. Je charakteristické rychlým vývojem v oblasti tělesné a duševní. Tento vývoj je velmi důležitý pro další fáze lidského života.

1.1 Tělesný vývoj

U dítěte předškolního věku dochází k utváření nervového systému. Mozek ještě podstatně dozrává, jeho nervová vlákna se opouzdřují a zvyšuje se tak rychlost vedení vzruchu. Utváří se vnitřní orgány. Pro hru na flétnu je nesmírně důležitý dech. U dítěte předškolního věku se zvyšuje plicní kapacita. Dítě dýchá pomaleji a hlouběji než v předchozím období. Jeho srdce bije pravidelněji a pomaleji, celý organismus je tak výkonnější.

Zvyšuje se tělesná výška a váha. Průměrný chlapec v předškolním věku vyroste z 97 cm na 117 cm, přibude z 15 kg na 22 kg. Děvčata jsou v šesti letech o něco málo menší a lehčí než chlapci, později se to obrátí. (Říčan 2004, s. 120)

Kosti se osifikují, tedy chrupavky a vaziva se přeměňují v kost, což dítěti umožňuje lepší pohyblivost prstů při hře na flétnu. Dítě ve věku tří let má vytvořené všechny mléčné zuby a po dalších třech letech začínají růst zuby trvalého chrupu. Hrubá a jemná motorika se neustále zlepšuje. Svaly hrudní, kosterní i kloubní umožňují lepší pohyblivost dítěte. (Kodejška 2002, s. 50)

1.2 Duševní vývoj

Problematika duševního vývoje dítěte předškolního věku obsahuje několik oblastí. Z hlediska tématu své bakalářské práce se zaměříme pouze na některé z nich.

Dítě předškolního věku bývá emočně stabilnější a vyrovnanější, než bylo v batolecím věku. Avšak jeho emoce se projevují dosti intenzivně a poměrně rychle se střídají (přecházejí z jedné do druhé), např. střídání pláče a smíchu nebo zlosti a radosti. Postupem času se u dětí rozvíjí emoční paměť, její zásluhou jsou děti schopné vzpomenout si na

svoje předešlé pocity. U dítěte ubývá negativních reakcí a je častěji pozitivně naladěno. Dozríváním centrální nervové soustavy se mění emoční prožívání dítěte.

Myšlení předškolního dítěte je zatím hodně egocentrické. To znamená, že se dítě zaměřuje na vlastní osobu. Trvá na tom, že jeho názory jsou jediné možné a názory ostatních opomíjí. „*Egocentrismus je jedním z nedostatků dětského myšlení.*“ (Říčan 2004, s. 123)

Pro předškolní dítě je nezbytná sekundární socializace, ke které dochází např. v mateřské škole odloučením se od rodiny. Dítě se učí začlenit se do skupiny svých vrstevníků, být v kontaktu s jinými lidmi (učitelka, kuchařka, školnice, uklízečka), a tak se připravit na život ve společnosti. Tímto způsobem se u dítěte rozvíjí jeho individualita. Učí se zvládat nové životní role a adaptovat se v novém prostředí.

U dítěte předškolního věku dochází ke zlepšování všech druhů vnímání. Zrakově vnímá přesněji. Do šestého roku věku se zlepšuje kvalita pro rozlišování sluchových schopností pro výšku, sílu a délku tónu.

Vzhledem k tělesnému a duševnímu vývoji je již v předškolním věku možné dítě učit hře na některé hudební nástroje. Jako nejjednodušší hudební nástroj se doporučuje zobcová flétna. Pro předškolní dítě je snadno ovladatelná a pro rodiče cenově dostupná.

2. Hudební schopnosti

Hudební schopnosti jsou vlastnosti nezbytné k vykonávání hudebních činností. Schopnost v člověku „dřímá“ a není navenek vidět. Můžeme ji zjistit pouze pomocí nějaké dovednosti, např. hrou na ozvěnu nebo tancem podle hudby. Hudební schopnosti se dobře rozvíjejí tehdy, máme-li zájem o hudbu a zabýváme se jí. Zájem o hudbu je podporován tím, že nám hudební činnosti nedělají problémy a také ovládáme schopnosti, které jsou pro různé hudební činnosti (např. i poslech hudby) potřebné.

Hudebními schopnostmi se u nás zabývalo několik autorů. Ve své práci vycházíme převážně ze dvou autorů. Pojetí hudebních schopností podle Františka Sedláka a Hany Váňové:

„Hudební schopnosti považujeme za psychické struktury a vlastnosti jedince, které odpovídají požadavkům hudebních činností a zajišťují jejich přiměřenou úspěšnost. Jsou to vnitřní předpoklady k úspěšnému vykonávání hudebních činností.“ (Sedlák, Váňová 2013, s. 54)

Mezi hudební schopnosti podle Sedláka a Váňové (2013, s. 113) patří hudební sluch, rytmické cítění, tonální cítění, harmonické cítění, hudební paměť, hudební představivost, hudební myšlení a hudebně tvořivé schopnosti.

2.1 Hudební sluch

První hudební schopností je hudební sluch. Někteří autoři hudebně sluchovou schopnost rozdělují na schopnost sluchově percepční a sluchově motorickou. Tedy na vnímání tónů (výška, délka, síla, barva) a koordinací mezi sluchem a výkonným motorickým aparátem. Tedy pokud hrajeme na hudební nástroj, jedná se o koordinaci sluchu a motoriky rukou. V případě, že zpíváme, jde o koordinaci mezi sluchem a hlasivkami.

Podle Sedláka a Váňové (2013, s. 113) hudebně sluchové schopnosti umožňují orientovat se v tónovém prostoru a dovolují poznávat a psychicky zpracovávat akustické veličiny a postihovat jejich vzájemné vztahy: výška, dynamika, čas, barva.

2. 2 Rytmické cítění

Nejprve objasníme rozdíl mezi rytmickým cítěním a rytmem. V běžné řeči se tyto pojmy totiž často zaměňují. Rytmické cítění se týká psychologických kategorií - smysl pro rytmus jako hudební schopnost. Zatímco rytmus je součástí kategorie teoretické - rytmus jako výrazový prostředek. (Sedlák, Váňová 2013, s. 135)

„Rytmické cítění (smysl pro rytmus) považujeme za schopnost vnímat a prožívat hudební rytmus, adekvátně na něj motoricky reagovat, reprodukovat ho a vytvářet.“ (Sedlák, Váňová 2013, s. 141)

Hudební rytmus vymezují Sedlák a Váňová (2013, s. 137) jako: *„základní výrazový prostředek, organizující hudbu v čase. Způsob strukturace hudebního času závisí na jednotlivých složkách rytmu, jimiž jsou: puls, metrum, délky tónů, hybnost a tempo. Tyto složky jsou vzájemně propojené a neoddělitelné, rovněž tak, jako samotný rytmus ve smyslu časové organizace je neoddělitelný od zvukové stránky hudby.“*

2. 3 Tonální cítění

Další hudební schopností je tonální cítění, které je nezbytné k tomu, abychom byli schopni v melodii vnímat a emociálně prožívat vztahy mezi tóny. Nejedná se o vnímání jednoho osamoceneného tónu, ale pohybu v melodii. Melodie ukončená některým z hlavních tónů (1., 3., 5.) v nás vyvolává pocit ukončenosti, zatímco melodie končící na některém z vedlejších stupňů působí neukončeně. V melodii se můžeme setkat se stoupajícími, klesajícími, stejnými nebo lomenými výškovými vztahy. Výška tónu je dána frekvencí a názvem tónů s tím, že se při transpozici mění.

2. 4 Harmonické cítění

Tonalita je svou podstatou nadřazena harmonii, proto harmonické cítění nastupuje až po rozvoji cítění tonálního.

„Harmonické cítění je schopnost umožňující vnímat, prožívat, analyzovat, reprodukovat, případně vytvářet vícehlasou hudbu.“ (Sedlák, Váňová 2013, s. 153)

2. 5 Hudební paměť

Hudební paměť je jedna z nejdůležitějších hudebních schopností, jelikož stojí na základě vzniku hudebních zkušeností. Autoři zabývající se hudebními schopnostmi považují hudební paměť za nejdůležitější hudební schopnost.

V procesu hudební paměti můžeme rozlišit tři na sebe navazující fáze:

- Vstup (příjem) hudby a její vnitřní zpracování – kvalita zapamatování hudby záleží především na soustředěnosti hudebního vnímání.
- Zapamatování hudby – důležitou funkcí hudební paměti je tzv. retence, neboli podržení a uchování informace v paměti.
- Výstup, tj. vybavení si vnímané a prožité hudby ve formě znovupoznávání (pocitu známosti) a reprodukce. Vybavování může být spontánní, vyvolané pomocí asociací, pocitu známosti nebo může být vyvoláno záměrně a to např. dotazem učitele. (Sedlák, Váňová 2013, s. 162)

K zapamatování a znovuvybavení hudebních zážitků dochází prostřednictvím několika druhů paměti:

- Krátkodobá paměť – k té dochází bezprostředně po skončení vnímaného úryvku. Dítěti je umožněno přijmout a na krátkou dobu si osvojit např. krátký hudební úryvek. U tříletých dětí v mateřské škole je kapacita krátkodobé paměti omezena jen na několikátónovou melodii. U dětí v tomto věku má krátkodobá paměť velký význam, jelikož je důležitým předpokladem operativní a dlouhodobé paměti.
- Operativní paměť – působí výrazně déle než paměť krátkodobá. Souvisí s rozvojem hudebního vnímání a rozumových procesů. K jejímu uskutečňování dochází současně s dalšími hudebními schopnostmi, především hudební představivostí.
- Dlouhodobá paměť – při zapojení sluchového motorického a zrakového analyzátoru dochází k vytvoření dlouhodobé paměti. Přenášejí se do ní hudební informace, které jsou pro dítě velmi významné a navazují na předchozí hudební zážitky a zkušenosti. (Kodejška 2002, s. 24 - 25)

2. 6 Hudební představivost

Hudební představivost znamená schopnost vytváření hudebních představ a záměrné operace s nimi. Hudební představivost bývá v hudbě označována jako vnitřní sluch. Znamená to vnitřně, „v duchu“ slyšet dříve vnímanou hudbu nebo ji slyšet na základě zrakem sledovaného notového zápisu, aniž by došlo k jejímu zvukovému uskutečnění zpěvem nebo hrou na hudební nástroj. (Sedlák, Váňová 2013, s. 174)

K rozvoji představivosti vede intonace a tvořivost, tedy „tvořivá intonace“. Příkladem tvořivé intonace může být cvičení s několika žáky, kdy si zvolíme dva tóny, na které budeme zpívat píseň, např. U potoka roste kvítí. Každý zpívá dle libosti, vymýšlí kombinace těchto dvou tónů a rukou naznačuje pohyb melodie.

Dále se rozvojem hudební představivosti budeme zabývat ve čtvrté kapitole.

2. 7 Hudební myšlení

Hudbu a myšlení vymezují Kulka, Poledňák, Pražáková (1988, s. 186) třemi způsoby:

1. Myslíme při hudbě (hudba však působí jako kulisa).
2. Myslíme o hudbě (přemýšlíme o tom, jak je daná hudba zkomponována, jak na nás působí).
3. Myslíme hudbou (používáme hudbu jako materiál, abychom si něco uvědomili, zformulovali a někomu jinému právě prostřednictvím hudby sdělili).

Každý hudební pojem má dvě složky:

- Názornou (představová) → zkušenost
- Nenázornou (pojmová) → definice

Například kvintakord si na základě zkušenosti vybavíme pomocí písničky *Ovčáci čtveráci* nebo *V zahradě na hrušce*. Nenázornou složkou si uvědomíme, že jde o 1., 3. a 5. stupeň, tedy o tónický kvintakord.

2.8 Hudebně tvořivé schopnosti

Hudebně tvořivé schopnosti ke svému fungování potřebují všechny ostatní hudební schopnosti. Pomocí hudebně tvořivé schopnosti dochází k vytváření něčeho nového.

Jde o vlastnosti hudebního vědomí, které zajišťuje novotu, originalitu, neopakovatelnost projevení v hudbě. Převládající schopností v uspořádání tvořivé osobnosti je hudebně tvořivé myšlení. V tvořivém myšlení mají důležitou funkci i složky

synkretické, fantazie, intuitivní procesy. Myšlenkové operace v hudebně tvořivém myšlení umožňují vytvářet nové, dosud neexistující útvary. (Sedlák, Váňová 2013, s. 193)

Maďarský pedagog Zoltán Kodály byl přesvědčen, že tvořivost může být rozvíjena solmizací, fonogestikou a rytmickými slabikami, na jejichž základě se u dětí zkvalitňuje hudební paměť a představivost. Německý skladatel a pedagog Carl Orff se zabýval rozvojem základní hudební tvořivosti u předškolních dětí. Vytvořil soubor dětských rytmických a melodických nástrojů. Těmito nástroji děti doprovázely jednoduchá rytmická říkadla a písně. Jeho cílem bylo rozvinout hudebně tvořivé myšlení a touhu dětí po sebevyjádření. (Kodejška 2002, s. 27)

Autorů zabývajících se hudebně tvořivými schopnostmi bylo více. Např. Petr Eben a Ilja Hurník navázali na Orffovu školu a vytvořili tak českou úpravu této metody.

3. Rozvoj hudební představivosti pro dovednost hry na flétnu podle notového záznamu

Hudební představy jsou výsledkem hudební představivosti. Autoři Hartl, Hartlová (2000, s. 463) představu definují jako obsah vědomí, vybavený či přepracovaný minulý zážitek a vjem. Představy se dělí na několik kategorií a jsou materiálem pro vytváření pojmů, pro myšlení, city a volní jednání.

Sedlák, Váňová (2013, s. 174) definují hudební představy jako centrálně vybavené obrazy tónů, tónových vztahů, výrazových prostředků, částí i celých hudebních skladeb vnímaných v minulosti.

Hudební představy nevznikají naráz a v konečné podobě, ale utvářejí se pod vlivem opakovaných vjemů a zkušeností v průběhu všech hudebních činností. Stávají se nejen paměťovým obrazem vnímaného hudebního materiálu, ale i obrazem samotných hudebních činností, v jejichž průběhu vznikají. Psychologové tedy tvrdí, že je představa závislá na paměti. (Sedlák, Váňová 2013, s. 174)

Vznik a kvalita představ podle Kodejšky, Váňové (1989, s. 53) závisí na několika faktorech:

- na hudebním útvaru
- na struktuře hudebního útvaru
- na kompozičních a znakových možnostech
- na vkusových a uměleckých normách
- na pohybové a dynamické charakteristice hudby
- především na psychických předpokladech dítěte předškolního věku

Čím větší počet smyslových analyzátorů je zapojen do hudebních činností, tím dynamičtěji dochází u předškolních dětí k rozvoji hudební představivosti. Největší význam má sluch. Bez sluchu bychom totiž nebyli schopni hudebního vnímání.

Zrak dítěti hrajícímu na flétnu umožňuje přenést notový zápis do oblasti hudebních představ. Kvalita hudební představivosti při hře na flétnu je ovlivněna motorickou činností, která se v průběhu vývoje dítěte neustále zpřesňuje. To má na starosti motorický analyzátor, který do svalů vysílá nervové podněty, a tím vyvolává určité pohybové reakce.

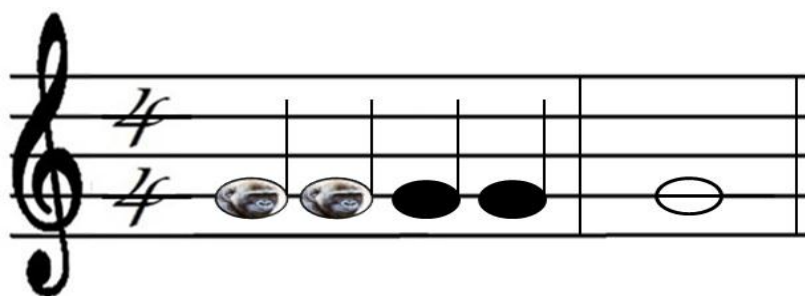
Funkce analyzátorů se mohou vzájemně ovlivňovat a zprostředkovávat vznik asociačních představ.

3.1 Asociační představivost

Pro děti předškolního věku je nezbytná asociační představivost, kdy si na základě pomocných materiálů lépe dokáží představit pohyb a délku melodie. Např. pokud chceme děti naučit píseň „Kočka leze dírou“, tak rychleji a efektivněji se děti píseň naučí, pokud zapojí zrakový i motorický analyzátor. Tedy pokud zpěv písně učitelka doprovodí obrázky a názorným ukazováním stoupající a klesající melodie.

Rozvoj asociační představivosti bychom měli rozvíjet během každé hudební činnosti. Například dětem můžeme hrát nízké tóny, na jejichž základě se dětem asociuje např. bručící medvěd. Na vysoké tóny si představí a pohybem znázorní ptáčky nebo vysoké stromy či komíny. Dále dětem můžeme hrát veselou (durová tónina) či smutnou melodii (mollová tónina) a děti si na základě slyšené melodie představí např. veselého šaška či nemocnou nebo ztracenou holčičku.

V předškolním věku dochází k posunu od názorné abstrakce (pochopitelné obrázky, názvy zvířátek, věcí či lidí) k nenázorné abstrakci (noty). Děti se nesmí do nenázorné abstrakce nutit, je třeba, aby posun byl přirozený jejich vývoji. V učebnici jsme se pokusili přechod od názorné abstrakce k nenázorné co nejvíce zjednodušit. Názvy not jsme pojmenovali po zvířátkách, která se v hlavičkách not objevují. Děti se tedy nenásilnou formou naučí hrát na zobcovou flétnu podle not.

4. Hudební dovednosti

Hudební dovednosti, jejichž předpokladem jsou skryté hudební schopnosti, pomáhají úspěšně vykonávat hudební činnosti. Tedy např. pokud se děti naučí správnému držení zobcové flétny, dobře se jim na ni pak hraje. Základem k jakémukoliv hudebnímu projevu je nezbytná triáda schopnost – dovednost – činnost. Sedlák a Váňová (2013, s. 72) definují hudební dovednost jako: „*Navenek projevovou hudební schopnost v hudební činnosti.*“

Následná klasifikace hudebních dovedností, které jsou nutné k realizaci hudebních činností, vychází ze Sedláka, Váňové (2013, s. 78-79). Při hře na zobcovou flétnu s dětmi předškolního věku jsme se na rozvoj některých z uvedených dovedností zaměřili.

Sluchové dovednosti

- rozlišovat sluchem vlastnosti tónů
- slyšet záměrné chyby ve známé písni
- poznat směr melodického pohybu

Rytmické dovednosti

- rytmicky se hudebně projevovat
- umět vytleskat rytmus známé písně
- poznat změny tempa

Pěvecké dovednosti

- správně sedět či stát při zpěvu
- umět správně vyslovovat
- zvládat reprodukci jednohlasu i vícehlasu
- zpívat s emocionálním zaujetím

Intonační dovednosti

- spolu s intonačním učivem si průběžně osvojovat základy hudební nauky

Nástrojové dovednosti

- zvládat techniku hry na Orffovy nástroje
- vyjádřit hrou na nástroj svůj tvořivý nápad

Hudebně pohybové dovednosti

- spontánně reagovat pohybem na hudbu
- ovládat „hru na tělo“
- pamatovat si sled pohybů v pohybových hrách

Hudebně tvořivé dovednosti

- napodobovat učitelem předváděné rytmické, melodické nebo pohybové modely
- hledat nová řešení

Poslechové dovednosti

- rozpoznávat emocionální typy hudby

5. Hudebnost

Slovo hudebnost označuje vztah člověka k hudbě. Tento vztah má alespoň dvě složky, které se navzájem propojují.

- Význam, který jedinec přičítá hudbě ve svém životě.
- Úroveň hudebních schopností jedince.

Obě dvě složky hudebnosti nemusí být vždy v rovnováze. (Kulka, Poledňák, Pražáková 1988, s. 150)

„Hudebnost je souhrn všech hudebních předpokladů (schopností s dovedností dítěte), zajišťujících jeho komunikaci s hudbou (rozličné hudební činnosti).“ (Sedlák, Váňová 2013, s. 86)

Podle Sedláka, Váňové má struktura hudebnosti 3 složky, které zajišťují fungování této psychologické kategorie.

- Složka předpokladová (výkonová) – tedy soubor fyzických vlastností, hudebních schopností, dovedností a znalostí, které jsou potřebné k realizaci hudebních činností. Jejich rozvojový stupeň předurčuje kvalitu hudebního výkonu.
- Složka aktivační (dynamizující) – tedy všestranná motivace dítěte k hudebním činnostem, volní vlastnosti, hudební zájmy, postoje k hudbě. Předpokladová a aktivační složka tvoří ve struktuře hudebnosti jednotu. Čím výraznější je celková možnost dítěte pro učení se hudbě, tím je většinou silnější i jeho snaha hudebně se realizovat. U dětí s menšími hudebními předpoklady je nutné děti pozitivně motivovat – chválit je za každý vydařený výkon.
- Složka sociální – vlivy sociokulturního prostředí na utváření hudebnosti (rodina, školní i mimoškolní hudební činnosti, vrstevníci).

Při rozvíjení dětské hudebnosti je třeba brát v úvahu celistvost všech tří složek. U každého dítěte se jejich zastoupení ve struktuře hudebnosti liší.

6. Učebnice hry na sopránovou zobcovou flétnu a metodické materiály

Učebnice a příručky hodnotíme podle následujících kritérií:

- metodika (dechová cvičení, držení flétny, tónový rozsah)
- notový materiál
- hudební nauka (notace, hudební pojmy, ...)
- motivace a rozvoj fantazie
- vlastní hodnocení

6.1 Flautoškola¹ - Jan a Eva Kvapilovi

Autoři kladou velký důraz na dechová cvičení, kterými se podrobně zabývají zejména v prvních třech kapitolách. Cvičení mají zábavnou formu (například výdech brčkem do sklenice s vodou či „malování“ co největšího kola vlastním dechem na zrcadlo). Učebnice se věnuje správnému držení flétny a postoji při hraní. V první kapitole se děti důkladně seznámí s flétnou a jejím správným držením. Tyto postoje a držení jsou doplněny obrázky. Flautoškola pracuje s tónovým rozsahem $c^1 - d^2$ (včetně tónu fis^1) s tím, že první tón, který se děti naučí, je tzv. tříprstík, dále se učí dvouprstíky a jednoprstíky. První opravdový tón, který se děti učí hrát, je tón g^1 , poté a^1 , h^1 , c^2 , d^2 , e^1 , d^1 , fis^1 , c^1 a na závěr f^1 . Ve všech kapitolách si děti neosvojují nový hmat. Například ve druhé kapitole se děti učí tři nové hmaty, ve třetí kapitole žádný nový, ve čtvrté dva nové hmaty atd.

V prvních kapitolách jsou zařazena jednoduchá cvičení na správné nasazování tónu, dále rytmizovaná říkadla na procvičování artikulačních slabik, řada lidových písniček s textem a akordovými značkami, dvojhlasá cvičení, písničky a skladby s doprovodem klavíru či cembala.

Názvy not jsou označeny klasickým způsobem. Jsou zde vysvětleny základy hudební nauky a s ní spojené hudební pojmy jako jsou délky not, pomlka, repetice, legato, křížek před notou.

Děti jsou v učebnici vybízeny k vymyšlení vlastních zvuků a ke hře podle grafické partitury. Učebnice je velmi zajímavá a pro děti přitažlivá i po výtvarné stránce.

¹ KVAPIL, Jan a Eva KVAPILOVÁ. *Flautoškola 1*. 1. vyd. v Editio Bärenreiter Praha, 2010.

Flautoškolu bychom doporučili dětem od 6 let, pro mladší děti by byla v některých oblastech dosti náročná. (Učebnice odpovídá připravovaným novým osnovám pro výuku hry na zobcovou flétnu na základních uměleckých školách).

6.2 S flétničkou do školky² - Romana Hodinová

Školička se dechovými cvičeními zabývá poměrně málo, a to jen na začátku učebnice. Správné držení flétny je zde zmíněno velmi okrajově. Pracuje se zde s tónovým rozsahem $c^1 - d^2$. Prvním tónem, který se děti naučí, je tón h^1 , dále a^1 , g^1 , c^2 , d^2 , e^1 , d^1 a na závěr c^1 . U každého nově naučeného hmatu je několik písni, ve kterých se nový tón objevuje. Názvy not jsou pojmenovány jmény, např. Adélka, Gustík, Honzík nebo Cecilka.

Ve školičce se nacházejí jednoduché lidové písně, rytmizace říkadel či různých slov. V závěru školičky se nacházejí klavírní doprovody k některým písním.

Děti jsou ve školičce seznámeny s několika hudebními pojmy a základy hudební teorie (repetice, délky not).

Písničky jsou doprovázeny černobílými obrázky, které si děti mohou vybarvit. Ve školičce je i několik „nedokončených“ obrázků, u kterých jsou děti vybízeny k dokreslení. Domníváme se, že školička by byla pro děti zábavnější a přitažlivější, pokud by byla alespoň trochu barevnější. Avšak množství černobílých a nedokreslených obrázků může děti také zaujmout už jen kvůli tomu, že si je mohou samy vybarvit.

Tato školička je určena učitelům, může ale dobře posloužit i rodičům, kteří se s dětmi chtějí učit hrát na flétnu. Domníváme se, že z hlediska náročnosti by hru na flétnu podle této školičky mohly zvládnout děti od 5 let. Pojmenování tónů jmény může dětem ulehčit jejich zapamatování. Takováto jména jim jsou bližší než pouhá písmena. K učebnici je přiloženo CD, protože autorka u dětí předpokládá domácí přípravu.

² HODINOVÁ, Romana. *S flétničkou do školky*. 1. vyd. České Budějovice: Kopp, 2002.

6.3 Kouzelná píšťalka³ – Ladislav Daniel, Jiří Žáček

Tato kniha nabízí dětem možnost naučit se prvních pět tónů na zobcové flétně díky pohádkovým vyprávěním o klukovi Kubovi. Chlapce a spolu s ním i děti učí hrát na flétnu Jakubovi kamarádi: opičák Hop a papoušek Ferda, kteří vysvětlují, jak se má do flétny správně dýchat, že je při hraní třeba šetřit dechem a jak flétnu správně držet. Děti se naučí 5 tónů v pořadí h^1 , a^1 , g^1 , c^2 , d^2 .

Pohádková vyprávění jsou prokládána rytmizovanými říkadly a lidovými písněmi. Závěr knihy tvoří zpěvník méně známých písní.

Podle názvu tónu se jmenují kapitoly, ve kterých se daný tón učí. Najdeme zde kapitolu s názvem Cvoci, Démoni nebo Aligátoři. Hudební naukou se autor nezabývá. V každé nové kapitole se děti společně s Jakubem naučí nový hmat a nové písně. Znalost not se zde nepředpokládá. Noty jsou zapsány v notové osnově, ale také jsou zároveň pojmenovány písmeny. Učení zde probíhá nápodobou.

Díky příběhům o vysvobození princezny a všem překážkám, které Jakubovi stojí v cestě, si mohou děti Jakuba a jeho dlouhou a náročnou cestu představovat všelijak, a tím rozvíjet svoji fantazii.

Pokud jsou dětem příběhy dobře čteny, může být kniha velmi zajímavá. Z vlastní zkušenosti o této knize víme, že děti z ní baví spíše pohádkové příběhy než to, že by se měly učit hrát na flétnu. Pokud tedy nejsou děti ke hře správně vedeny a rodiče se s nimi doma nepřipravují, správnému hraní na flétnu se díky této knize těžko naučí.

6.4 Hrátky s flétnou, písničkami a pastelkami⁴ – Iveta Hlavatá

O tom, jak se naučit správně dýchat, je v úvodu učebnice několik rad a cvičení. Správný postup, jak při hře na flétnu stát a držet ji, je srozumitelně popsán a ukázán také v úvodu metodiky. Tónový rozsah je od tónu c^1 do tónu f^2 (včetně fis^1 a b^1). Jako první se děti učí tón h^1 , poté a^1 , g^1 , c^2 , d^2 , d^1 , e^1 , f^1 , c^1 , fis^1 , b^1 , e^2 a f^2 . Tónový rozsah je velmi široký a pro děti předškolního věku určitě nevladatelný.

³ DANIEL, Ladislav a Jiří Žáček. *Kouzelná píšťalka*. Cheb: Music, 1996.

⁴ HLAVATÁ, Iveta. *Hrátky s flétnou, písničkami a pastelkami*. Kladno: Nakladatelství Vladimír Beneš, 1997.

Notový materiál je bohatý. Nachází se zde nejen písničky, ale i říkadla. S každým nově naučeným tónem přibývají písničky, kde se daný tón vyskytuje. V této učebnici jsou i vánoční koledy.

Noty jsou pojmenovány jmény, např. Adélka, Gustík, Emílek atd. Některé písničky jsou poměrně dost těžké, jelikož se zde děti s hudební naukou učí i osminové a třiosminové noty, pomlky, dvoučtvrteční a tříčtvrteční takty.

Domníváme se, že s touto učebnicí se dětská fantazie příliš nerozvíjí. Učebnice obsahuje obrázky, ale pouze na vybarvení. Učebnice sama o sobě může být pro děti zábavná právě díky množství nápaditých obrázků.

Celkově tuto učebnici hodnotíme kladně, ačkoli je pro děti předškolního věku náročná. Lze však využít pouze její první části, druhá část učebnice je vhodná pro děti staršího věku.

6.5 Hrajeme na zobcovou flétnu⁵ - Kateřina Koutníková

Dechová cvičení se objevují na začátku každé lekce a je na ně kladen velký důraz. Autorka se zmiňuje i o správném držení flétny. Děti si osvojí tóny od c^1 do d^2 , nejprve h^1 , potom a^1 , g^1 , e^1 , c^2 , d^2 , h^{c1} , d^1 , c^1 a na závěr f^1 .

V průběhu celé učebnice nalezneme několik desítek lidových písniček či zrytmizovaných říkadel.

Tóny autorka nazývá jmény, například Cecilka, Gustík, Dáša. Písničky a říkadla autorka uvádí v grafické, nikoli notové podobě. Umožňuje to rozvíjet vnímání více smysly. Při „čtení“ grafického záznamu se postupuje zleva doprava. Tato učebnice usnadňuje výuku učitelkám, které nemají s výukou hry na flétnu dostatečnou zkušenost, i když tento nástroj ovládají. Děti se dozví základy hudební nauky (legato, repetice, nádech), ne však notopis.

Děti mají grafické zápisy samy tvořit. Také jsou vybízeny k tomu, aby vymýšlely vlastní říkadla.

Tato metodika se liší od výše zmíněných učebnic tím, že se děti učí hrát na flétnu bez znalosti not. Protože základním principem této metodiky je učení nápodobou, děti by podle ní mohly začít s hrou na flétnu již velmi brzy – od čtyř let.

⁵ KOUTNÍKOVÁ, Kateřina. *Hrajeme na zobcovou flétnu: metodika výuky dětí hry na zobcovou flétnu bez not*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003.

6.6 Veselé pískání – zdravé dýchání⁶ – Václav Žilka

Na dechová cvičení je zde kladen opravdu velký důraz, protože se tato učebnice zaměřuje na děti s dýchacími obtížemi. Správné dýchání autor popisuje v úvodu publikace, kde dechová cvičení doplňuje také obrázky. V průběhu učebnice se k procvičování dechové techniky vrací. V úvodu se děti také seznámí s flétnou a jejím správným držením. Tónový rozsah je od tónu c^1 do d^2 (včetně tónu fis^1). Prvním tónem, který se děti učí, je tón g^1 , dále e^1 , a^1 , h^1 , d^1 , fis^1 , c^2 , d^2 , c^1 a na závěr f^1 . Učebnice je rozdělena do deseti kapitol. V každé z nich se děti naučí jeden tón.

V učebnici najdeme zrytmizovaná a zmelodizovaná říkadla, tónová cvičení, malé etudy, hry na ozvěnu, písničky. V závěru učebnice je notýsek, ve kterém je několik lidových písní.

Děti se v průběhu hraní seznámí s délkami not, pomlk, několika hudebními pojmy (repetice, koruna, nádech, taktová čára, křížek před notou). Noty jsou pojmenovány jmény, například Fisidórek, Cyrilek nebo Fanyinka.

Tato učebnice dětskou fantazii příliš nerozvíjí. Jedná se zde pouze o správné dýchání, hraní, popřípadě opakování not po dospělém.

Ačkoli je tato publikace staršího vydání, jeví se jako velmi užitečná. Na dechová cvičení je důležité klást velký důraz a v této učebnici tomu tak skutečně je. Hru na flétnu podle ní lze doporučit dětem od 5 let.

6.7 Docela malé ježčí pískání s Písničkou a Fučílkem⁷ – Vlasta Pospíšilová

Tato kniha je psána formou veršů. Tímto způsobem je vysvětleno i správné držení a rozeznávání nástroje. Dechová cvičení se v této učebnici téměř nevyskytují. Pracuje se pouze s tóny g^1 , a^1 , h^1 , c^2 , d^2 .

Notový materiál je bohatý. Písničky pro děti najdeme v závěru učebnice.

Děti jsou pomocí této knížky seznámeny s hudební naukou. V této knize se dozví, jaké délky not existují, jak tyto noty vypadají. Seznámí se s čtyřčtvrťovým, tříčtvrťovým a dvoučtvrťovým taktem. Naučí se, co znamená tečka za notou nebo jak vypadá značka pro nádech.

⁶ ŽILKA, Václav. *Veselé pískání – zdravé dýchání*. Praha: Panton, 1988.

⁷ POSPÍŠILOVÁ, Vlasta. *Docela malé ježčí pískání s Písničkou a Fučílkem*. Cheb: G + W spol., 2004.

Učebnice je psána velmi zábavnou formou a je bohatě ilustrována.

Tato učebnice je pro děti předškolního věku velmi vhodná. Barevné ilustrace i zábavný veršovaný příběh děti zcela jistě zaujme.

6.8 Škola hry na sopránovou zobcovou flétnu⁸ - Ladislav Daniel

Dechová cvičení se zde nevyskytují, autor se nezmiňuje ani o tom, že by byla dechová cvičení ke hře na zobcovou flétnu potřebná. Správné držení flétny je tu ve zkratce popsáno. Pracuje se s tónovým rozsahem od c^1 do a^2 včetně tónů b^1 , fis^1 , fis^2 , cis^2 , a to v pořadí: h^1 , a^1 , g^1 , c^2 , d^2 , f^1 , e^1 , d^1 , c^1 , e^2 , f^2 , b^1 , g^2 , a^2 , fis^1 , fis^2 , cis^2 .

Notový materiál je velmi bohatý. V každé z 28 lekcí je několik notových cvičení, skladbiček, avšak převažují písničky na procvičení daného tónu.

Hudební nauka není příliš obsáhlá. Předpokládá se znalost not a posuvek, některé pojmy jsou na začátku lekcí stručně vysvětleny.

Škola hry na sopránovou zobcovou flétnu není pro děti předškolního věku nijak zábavná. Účelem této učebnice je naučit děti hrát dobře na flétnu a znát základy hudební nauky. Rozvojem dětské fantazie se nijak nezabývá.

Tato škola je vhodnější spíše pro starší děti. Pro předškolní děti by byla nezábavná a obtížná.

6.9 Základy hry na sopránovou zobcovou flétnu⁹ – Miloslav Klement

O dechových cvičeních zde není ani zmínka, správné držení flétny je zde stručně popsáno. Tónový rozsah je od tónu c^1 do tónu c^3 včetně b^1 , fis^1 , gis^1 , cis^2 , es^2 , fis^2 , gis^2 , b^2 .

Notový materiál je velice bohatý. Skládá se převážně z krátkých přednesových skladbiček, etud, tanců a kánonů.

Hudební nauka je probírána do hloubky. Děti se seznamují s různými druhy taktů, délkami not a pomlk, notami s tečkou, osvojují si pojmy jako triola, legato, da capo al fine nebo enharmonická záměna.

Je pravděpodobné, že tato učebnice nebude pro děti předškolního věku příliš přitažlivá, ani nebude nijak zásadně rozvíjet jejich fantazii.

⁸ DANIEL, Ladislav. *Škola hry na sopránovou zobcovou flétnu, první díl*. Praha: PANTON, 1970.

⁹ KLEMENT, Miloslav. *Základy hry na sopránovou zobcovou flétnu*. Praha: Editio Bärenreiter, 2002.

Učebnice představuje kvalitní notový materiál pro žáky například základních uměleckých škol.

6.10 S flétnou a zvířátky do hudební pohádky¹⁰ – Aleš Sedlmeier

Dechová cvičení, která autor doporučuje opakovat na začátku každé hodiny, najdeme v úvodu učebnice. Správné držení flétny je zde pomocí fotografií důkladně popsáno. Pracuje se s tóny od e^1 do c^2 (s vynecháním f^1). Nejprve si děti osvojí tón h^1 , a^1 , g^1 , c^2 a na závěr e^1 .

Tato škola základů hry na zobcovou flétnu je prokládána známými i méně známými písničkami. V závěru učebnice je několik písniček pro šikovnější žáky.

Autor noty nazývá jmény, například Honzík, Amálka, Gustík. Každá nota má také svoji barvu. Honzík žlutou, Amálka červenou, Gustík modrou, Cecilka zelenou a Emílek hnědou. Děti jsou vybízeny k tomu, aby si před každým hraním písničky vybarvily notičky příslušnými barvami. Hudební nauka se zde neprobírá. Děti se jen seznámí s několika hudebními pojmy (houslovým klíčem, notovou osnovou).

Učebnice je pro děti psána zábavnou formou. Ačkoli je v černobílém provedení, děti bezpochyby zaujme. Na rozvoj fantazie, hudební představivosti a procvičování rytmu je pro ně v učebnici připraveno několik cvičení.

Je zřejmé, že tato učebnice je pro děti předškolního věku velmi vhodná. Děti nejsou zatěžovány hudební naukou, ale jsou vedeny k tomu, aby je hra na flétnu bavila a zaujala.

6.11 Závěrečné zhodnocení učebnic hry na sopránovou zobcovou flétnu

Je zřejmé, že učebnic hry na zobcovou flétnu a metodických materiálů vhodných pro děti předškolního věku je dost. V této práci bylo zhodnoceno celkem deset učebnic. Ne všechny však plně splňují kritéria, podle kterých jsme učebnice hodnotili. Některé se více zaměřují na rozvoj dětské fantazie a na motivaci, některé spíše na hudební teorii.

¹⁰ SEDLMEIER, Aleš. *S flétnou a zvířátky do hudební pohádky*. Praha: Muzikservis, 2011.

Nejvíce ze všech hodnocených učebnic splňuje všechna kritéria Flautoškola. Níže můžeme vidět tabulky, kde je shrnuto, jak která učebnice daná kritéria splňuje, s jakým tónovým rozsahem pracuje a jakou používá notaci.

- učebnice dané kritérium splňuje
- učebnice dané kritérium spíše splňuje
- učebnice dané kritérium spíše nespĺňuje
- učebnice dané kritérium nespĺňuje

	Dechová cvičení	Držení flétny	Tónový rozsah
Flautoškola	•••	•••	$c^1 - d^2$ (včetně fis^1)
S flétničkou do školky	•	•	$c^1 - d^2$
Kouzelná píšťalka	•	•	$g^1 - d^2$
Hrátky s flétnou, písničkami a pastelkami	••	•••	$c^1 - f^2$ (včetně fis^1, b^1)
Hrajeme na zobcovou flétnu	•••	•••	$c^1 - d^2$
Veselé pískání - zdravé dýchání	•••	•••	$c^1 - d^2$ (včetně fis^1)
Docela malé ježčí pískání s Písničkou a Fučílkem	•	•	$g^1 - d^2$
Škola hry na sopránovou zobcovou flétnu	•	•	$c^1 - a^2$ (včetně fis^1, fis^2, b^1, cis^2)
Základy hry na sopránovou zobcovou flétnu	○	•	$c^1 - c^3$ (včetně $b^1, fis^1, gis^1, fis^2, gis^2, b^2 \dots$)
S flétnou a zvířátky do hudební pohádky	•••	•••	$e^1 - c^2$ (s vynechaným f^1)

	Notace	Notový materiál	Hudební teorie	Motivace	Rozvoj fantazie
Flautoškola	klasické značení (tón - h^1, a^1)	•••	•••	•••	•••
S flétničkou do školky	alternativní značení (jmény - Adélka)	•••	•	•	••
Kouzelná píšťalka	alternativní značení (názvy - Cvoci)	•••	•	••	••

Hrátky s flétnou, písničkami a pastelkami	alternativní značení (jmény - Adélka)	•••	•••	••	•
Hrajeme na zobcovou flétnu	alternativní značení (jmény - Adélka)	•••	•	•	••
Veselé pískání - zdravé dýchání	alternativní značení (jmény - Adélka)	•••	•••	•	•
Docela malé ježčí pískání s Písničkou a Fučílkem	klasické značení (tón - h ¹ , a ¹)	•••	•••	•••	••
Škola hry na sopránovou zobcovou flétnu	klasické značení (tón - h ¹ , a ¹)	•••	•••	•	•
Základy hry na sopránovou zobcovou flétnu	klasické značení (tón - h ¹ , a ¹)	•••	•••	○	○
S flétnou a zvířátky do hudební pohádky	alternativní značení (jmény - Adélka)	•••	○	•••	•••

	Motivace	Rozvoj fantazie
Flautoškola	•••	•••
S flétničkou do školky	•	••
Kouzelná písťalka	••	••
Hrátky s flétnou, písničkami a pastelkami	••	•
Hrajeme na zobcovou flétnu	•	••
Veselé pískání - zdravé dýchání	•	•
Docela malé ježčí pískání s Písničkou a Fučílkem	•••	••
Škola hry na sopránovou zobcovou flétnu	•	•
Základy hry na sopránovou zobcovou flétnu	○	○
S flétnou a zvířátky do hudební pohádky	•••	•••

II. Praktická část

7. Pískáme si se zvířátky

Hlavní část praktické části je věnována navržené učebnici Pískáme si se zvířátky, jejímu ověření v praxi a následnému výzkumu.

Učebnice, rozdělená do 11 lekcí, je sestavena a navržena tak, aby děti co nejvíce motivovala a aby je hra na flétnu bavila.

V průběhu hry se děti naučí 5 tónů (g^1 , a^1 , h^1 , c^2 , d^2), které jsou nazvány podle zvířat (gorila, andulka, hroch, cvrček, delfín). Hru na flétnu jsem propojila s činnostmi, které s probíranou látkou - notou (zvířetem) - obsahově souvisí. Tyto činnosti naleznete v barevných obálkách na konci každé liché lekce, kromě lekce první. Barva obálky určuje, na jakou činnost jsou aktivity v obálce zaměřeny. Ve většině obálek je činnost pouze jedna, avšak v některých (např. fialových) je činností více. V modrých obálkách najdete prohlubující dechová cvičení, v zelených jsou pohybové aktivity, ve žlutých jsou činnosti hudební, v červených obálkách najdete výtvarné činnosti, v oranžových puzzle a informace o zvířatech a v obálkách fialových najdete pracovní listy.

Činnostmi z obálek propojíte hru na flétnu. Je pouze na vás, dáte-li dětem vybrat, kterou obálku si chtějí otevřít, nebo barvu obálky určíte vy. O tom, kolik obálek během jedné „hodiny“ otevřete, rozhodujete také vy. Doporučuji otevírat každou „hodinu“ jednu, maximálně dvě obálky. Pokud jich budete otevírat více, s největší pravděpodobností vám nevystačí činnosti po dobu probíraných lekcí. To je ovšem zcela individuální, protože záleží na tom, jak dlouho trvá vaše „hodina“ hry na flétnu, kolik máte ve skupině dětí, jak jsou děti šikovné apod.

SEZNÁMENÍ S FLÉTNOU

1. lekce

Sopránová zobcová flétna

ČIŠTĚNÍ NÁSTROJE

Flétničku je důležité po každém hraní vyčistit. Do vytěráku navlékneme kus hadříku. Flétnu rozložíme na tři díly a každý z nich vytěrákem vyčistíme.

SPRÁVNÉ DRŽENÍ FLÉTNY

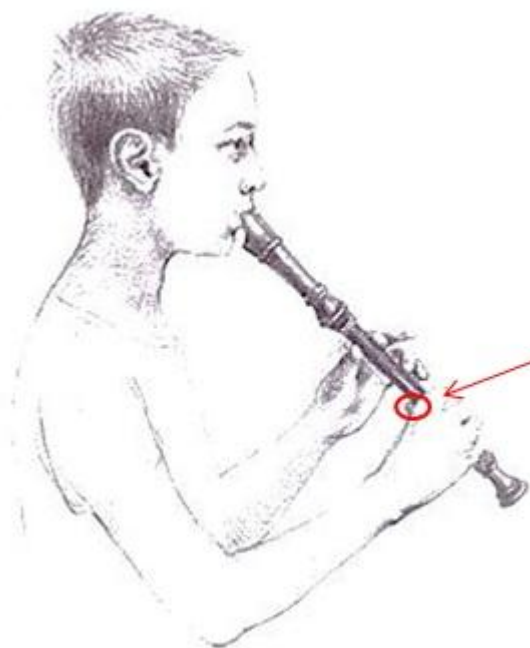
11

**Na flétničce nahoře
levé ruce dobře je.
Pravá flétnu drží dole.
Nesmí střídat svoje role!**

- Při hře na flétnu stojíme rovně, uvolněně, v mírném rozkročení.
- Hlavu příliš nezvedáme ani neskláníme.
- Při hře na flétnu můžeme také sedět. Nejlépe v „tureckém sedu“, rovně na židli nebo v kleku na patách.

¹¹ Obrázky správného držení nástroje převzaty z KVAPILOVI, J. a E. *Flautoškola 1. Učebnice hry na sopránovou zobcovou flétnu*. Praha, Editio Barenreiter Praha : 2010.

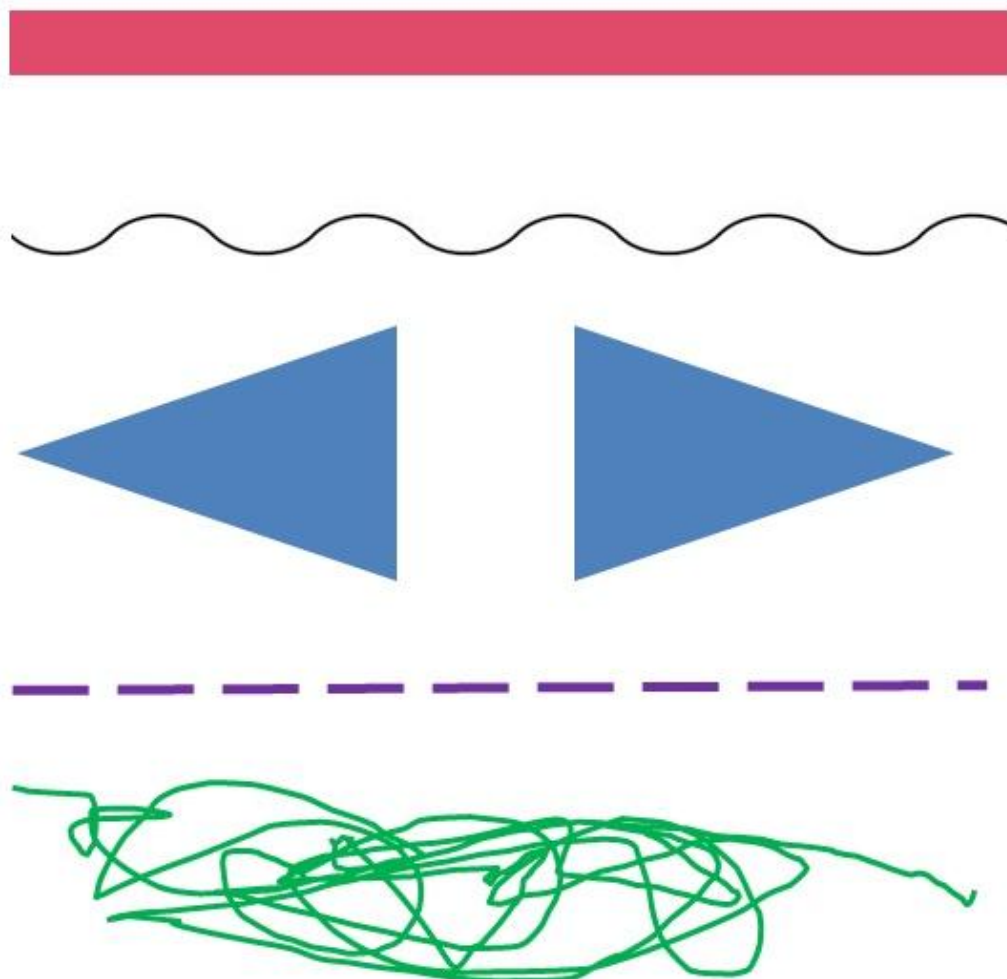
- Dirky flétny překrýváme bříškem prstů, ne špičkou.
- Palec pravé ruky podpirá tělo flétničky.
- Lokty máme mírně od těla.

- Zobec flétny volně položíme na spodní ret a dovřeme ústa.
- Flétnu nedržíme zuby.

HRAJEME SI S FLÉTNIČKOU

Děti zkusí na hlavici flétny zahrát tyto obrázky¹². Dětem můžete obrázky nejprve zahrát a děti po vás zvuk zkusí zopakovat.

- První obrázek dětem zahrajte jako dlouhý silný tón. Druhý se pokuste zahrát
- mírným zesilováním a zeslabováním pomocí dechu, jak ukazuje vlnovka.
- Třetí obrázek znázorňuje zesílení a zeslabení tónu. Podle čtvrtého obrázku
- zahrajte přerušovaný tón. Poslední obrázek nechává prostor vaší fantazii.

Každé dítě si zkusí vymyslet svůj vlastní zvuk a poté jej namaluje.

¹² Inspirace tohoto cvičení je převzata z ¹² KVAPIL, Jan a Eva KVAPILOVÁ. *Flautoškola 1*. 1. vyd. v Editio Bärenreiter Praha. Ilustrace Alžběta Skálová. Praha: Editio Bärenreiter Praha, 2010, 2 sv. ISMN 979-0-2601-0505-8.

DECHOVÉ CVIČENÍ

2. lekce

Základem správného hraní na flétnu jsou dechová cvičení.

Základem dechových cvičení je správný způsob dýchání. Nádech nosem (ústa jsou zavřená) a výdech ústy.

Děti si lehnou do prostoru na zemi na záda, zavřou oči a představí si, že jsou v zoologické zahradě, kde každou chvilku projede **mašinka**. S dětmi si takovou mašinku předvedeme.

Mašinka¹³

- Leh na zádech, pokrčené nohy, jedna ruka pod hlavou, druhá ruka položená na bříšku.
- Hluboký klidný nádech (nosem do bříška) – zadržíme dech!
- Výdech ústy „šššš“ jako mašinka. Ruka lehce dotlačí bříško dolů k podložce.
- Cvik několikrát zopakujeme.

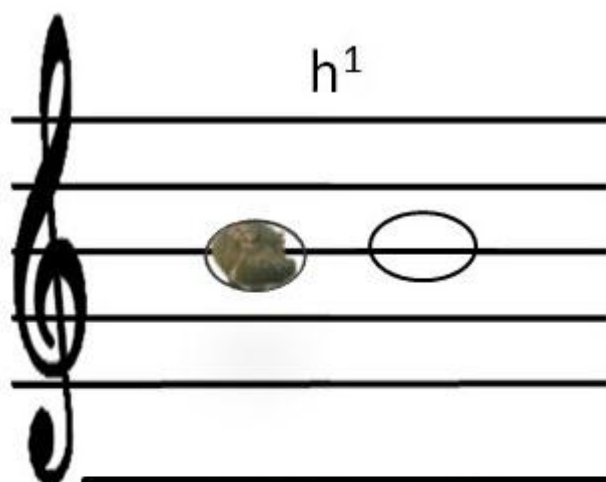
OPAKOVÁNÍ

- Na kolik dílů se dá rozložit zobcová flétna?
- Jak jednotlivým dílům říkáme?
- Jaké je správné držení flétny?
- Co bychom měli dělat po každém hraní na flétničku, aby nám příště dobře hrála?
- Jak flétnu vytíráme?

Těmito dechovými cvičeními se rozvíjí břišní dýchání, ale je důležité, aby si děti uvědomily, že při hře na flétnu se nadechujeme ústy a ne nosem!!!!

¹³ Některé ze cviků mašinka jsou převzaty z ŽILKA, Václav. *Veselé pískání – zdravé dýchání*. Praha: Panton, 1988.

HROCH – h¹

V zoologické zahradě

užívá si ve vodě.

Na slunci se ohřeje,

potom mu moc dobře je.

K jídlu trávu dá si rád,

je to velký kamarád.

Tón h¹ – hrocha zahrajeme
takto:

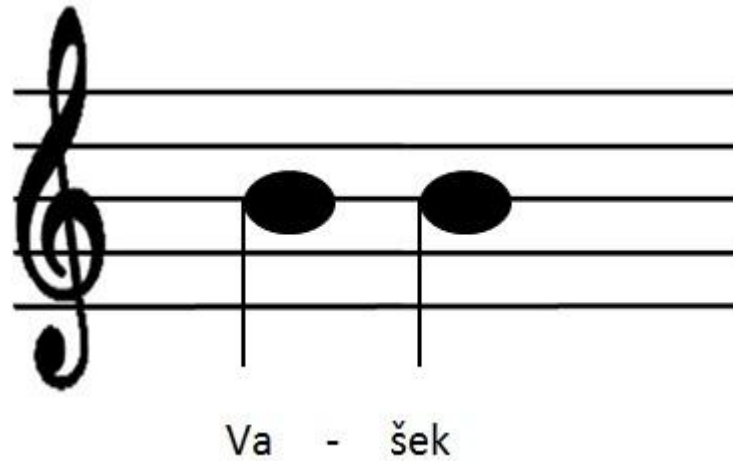
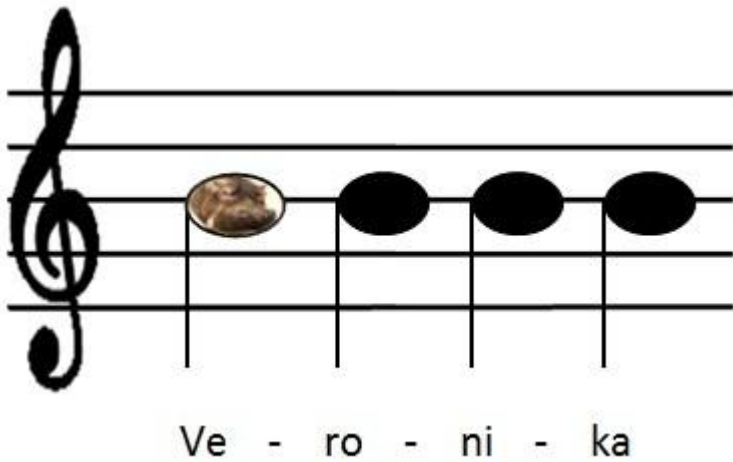
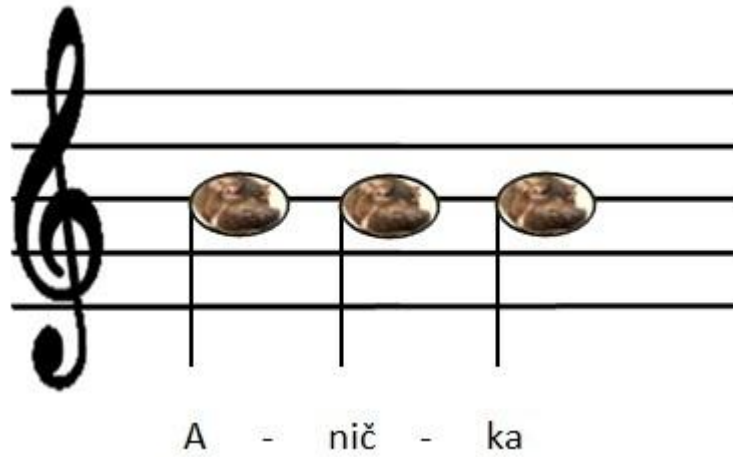
Palec levé ruky zakryje
otvor na spodní straně
flétny a ukazováček
zakryje první otvor
nahore.

Nehučíme - Nasazujeme

Šeptem do flétny vyslovujeme slabiku „Dúúú (d)“ na konci ji jazykem ukončíme.

Tímto způsobem každý na tón h¹ zkusí zahrát své jméno (jméno si může každý nejprve vytleskat).

Jak se řeknou tato slova ve flétnové řeči? Děti je zkusí na tón h¹ zahrát.

slepice =

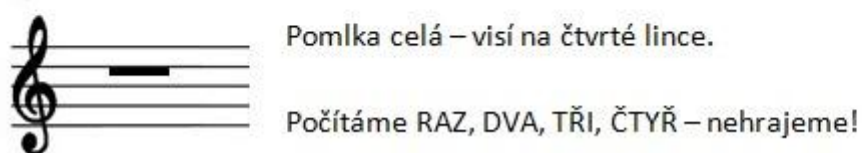
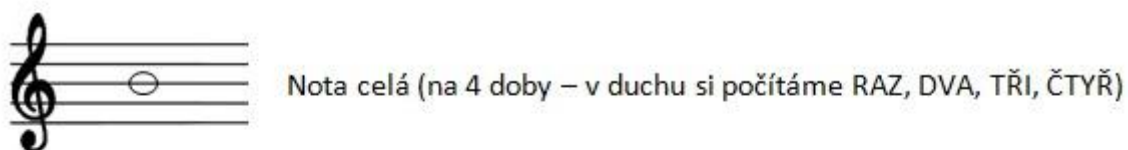
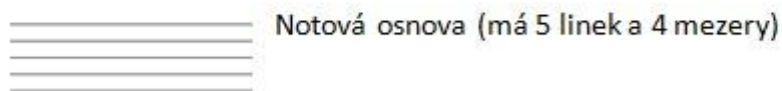
strom =

kytička =

bačkory =

Každé dítě si zkusí vymyslet vlastní slovo a poté je zahrát na tón h¹.

HUDEBNÍ NAUKA

(Prostor na hnědou obálku – úkol pro děti z hudební nauky)

Úkol pro děti:

**Na správné místo v notové osnově nalepte houslový klíč
a na správnou linku napište notu h¹ – hrocha.**

Nota celá Taktová čára Pomlka celá

Raz dva tři čtyř 1 2 3 4 1 2 3 4 1 2 3 4

Dúúúú (d) Dúúúú (d)

DECHOVÉ CVIČENÍ

3. lekce

Nejprve s dětmi můžeme zopakovat dechové cvičení „mašinka“ z předchozí kapitoly. V této kapitole se naučíme cvik „**mašinka táhne vagónky**“.

Víte, jak velikou sílu musí mít lokomotiva, aby utáhla všechny vagóny, které má za sebou? Určitě to není jednoduché. Stejně tak není jednoduché učit se hrát na flétnu, když nebudeme umět správně dýchat.

Mašinka táhne vagónky

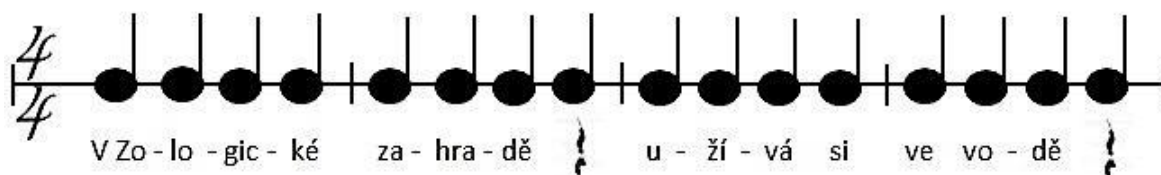
- Leh na zádech, nohy pokrčené, obě ruce za hlavou.
- Hluboký klidný nádech nosem do břicha – zadržíme dech!
- Výdech ústy „šššš“ a současně při výdechu přitáhneme obě kolena na břicho (ruce zůstávají stále za hlavou).

OPAKOVÁNÍ

- Jak se jmenuje tón, který jsme se už naučili?
- Podle kterého zvířátka se jmenuje?
- Jak se na flétnu tón h¹ zahraje?
- Jak se jmenuje klíč, který otevírá notovou osnovu a píše se na jejím začátku?
- Do kolika počítáme, když hrajeme notu celou?
- Do kolika počítáme, když je celá pomlka a flétnička v tu dobu nehraje?

Hroch

- říkej, tleskej
- zahraj na hlavici nebo na tónech, které už umíš

PROCVIČUJEME TÓN h¹

Děti vymyslí slova, která přeloží do flétnové řeči. Předtím, než slovo zahrají, mohou si je vytleskat.

na 2 slabiky =

na 3 slabiky =

na 4 slabiky =

Pec nám spadla

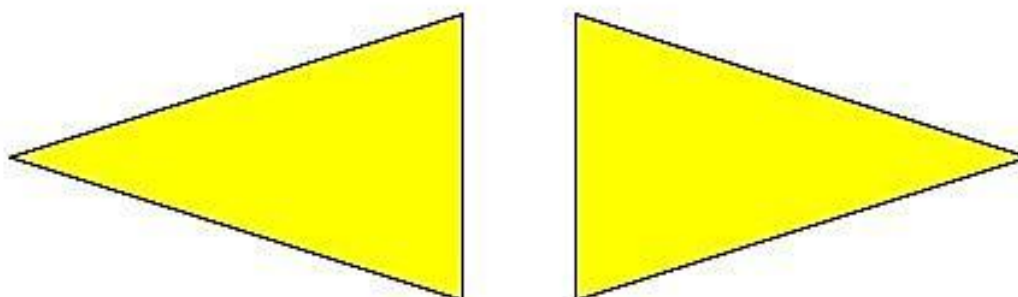
Děti hrají tón h¹, vy hrajte melodii písňe Pec nám spadla na sopránovou, na altovou nebo příčnou flétnu, klavír, xylofon či metalofon.

Dětem písničku nejprve celou zahrajte. Děti si zkusí zahrát celou notu h¹ – střídají se! (počítejte, dirigujte jim), pak zkusí celý řádek, nakonec samy zkusí zahrát oba dva řádky písničky a poté zkuste písničku zahrát dohromady.

Pec nám spad - la pec nám spad - la kdo - pak nám ji po - sta - ví,

sta - rý pe - cař ne - ní do - ma a mla - dý to ne - u - mí.

Děti na tónu h¹ zkusí zahrát zvuky podle těchto obrázků.

U pátého obrázku může hrát více dětí najednou (nejlépe čtyři děti – podle počtu propletených pentliček do sebe).

Na následující straně v učebnici najdeme barevné obálky a v nich doprovodné činnosti ke hře na flétnu. Činnosti k této kapitole jsou vloženy do příloh.

DECHOVÉ CVIČENÍ

4. lekce

S dětmi si můžeme zopakovat cviky z předchozích lekcí a navázat dalším cvikem „mašinka se protahuje“.

Aby se mašince dobře jelo, je důležité, aby se při jízdě dobře cítila, a proto se občas musí důkladně protáhnout a uvolnit.

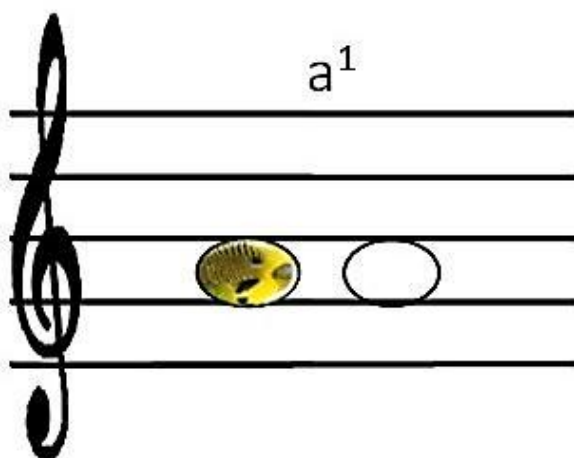
Mašinka se protahuje

- Leh na zádech, nohy natažené, ruce vzpažené.
- Hluboký klidný nádech nosem do břicha – zadržíme dech! Ruce a nohy protáhneme po podložce co nejvíce do dálky, jakoby nás někdo chtěl roztrhnout. Vydržíme několik vteřin.
- Výdech ústy „šššš“ a uvolníme celé tělo.
- Cvik několikrát zopakujeme.

OPAKOVÁNÍ

- Jak se na flétnu zahraje „hroch“?
- Jak se jmenují linky a mezery, do kterých se píše noty a pomlky?
- Na kolik dob se počítá celá nota a na kolik celá pomlka?
- Kde v notové osnově notu h^1 najdeme? Na které lince?
- Kde v notové osnově najdeme celou pomlku?
- Jak se říká klíči, který otevírá notovou osnovu?

ANDULKA – a¹

Tón a¹ – andulku zahrajeme takto:

Palec levé ruky zakryje otvor na spodní straně flétny a ukazováček s prsteníčkem zakryjí první dva otvory nahoře.

Dávejme pozor, abychom otvory zakrývali bříšky prstů.

Andulka k nám zabloudila,
trochu jídla vyloudila.
Často se k nám vracela,
až tu s námi zůstala.
Její peří je moc krásné,
každý nad ním jenom žasne.

Nehučíme - Nasazujeme

Šeptem do flétny vyslovujeme slabiku „Dúúú (d)“, na konci ji jazykem ukončíme.

HUDEBNÍ NAUKA

Znaménko pro opakování - REPETICE

Čtvrtá nota má plnou hlavičku a nožičku. Počítá se na 1 dobu (RAZ).

Čtvrtá pomlka se počítá také na 1 dobu.

(Prostor na hnědou obálku – úkol pro děti z hudební nauky)

Úkol pro děti:

Určete, která nota je a¹ (Andulka) a která je h¹ (Hroch).

1 2 3 4 1 2 3 4

Du Du Du Du(d) Dúúú(d)

DECHOVÉ CVIČENÍ

5. Lekce

S dětmi si můžeme zopakovat cviky z předchozích lekcí a navázat dalším cvikem „mašinka zatáčí vlevo a vpravo“.

Mašinka zatáčí vlevo a vpravo

- Leh na zádech, nohy pokrčené a položené vlevo, kolena u sebe.
- Nádech nosem do břicha.
- Výdech ústy „šššššš“ a současně stranou přitáhneme kolena na břicho a položíme vpravo.
- Celý cvik opakujeme na opačnou stranu.

OPAKOVÁNÍ

- Jak se na flétnu zahraje „andulka“?
- Jak se na flétnu zahraje „hroch“?
- Jak se jmenují linky a mezery, do kterých se píše noty a pomlky?
- Na kolik dob se počítá celá nota a na kolik celá pomlka? Jak vypadají?
- Kde v notové osnově notu a¹ (andulku) najdeme?
- Kde v notové osnově najdeme čtvrt'ovou pomlku?
- Na kolik dob se počítá čtvrt'ová nota? Jak vypadá?
- Co je to REPETICE?

Andulka

- říkej, tleskej
- zahraj na hlavici nebo na tónech, které už umíš

An - dul - ka k nám za - blou - di - la, tro - chu jíd - la vy - lou - di - la.

PROCVIČUJEME TÓNY a¹, h¹

1 2 3 4 1 2 3 4

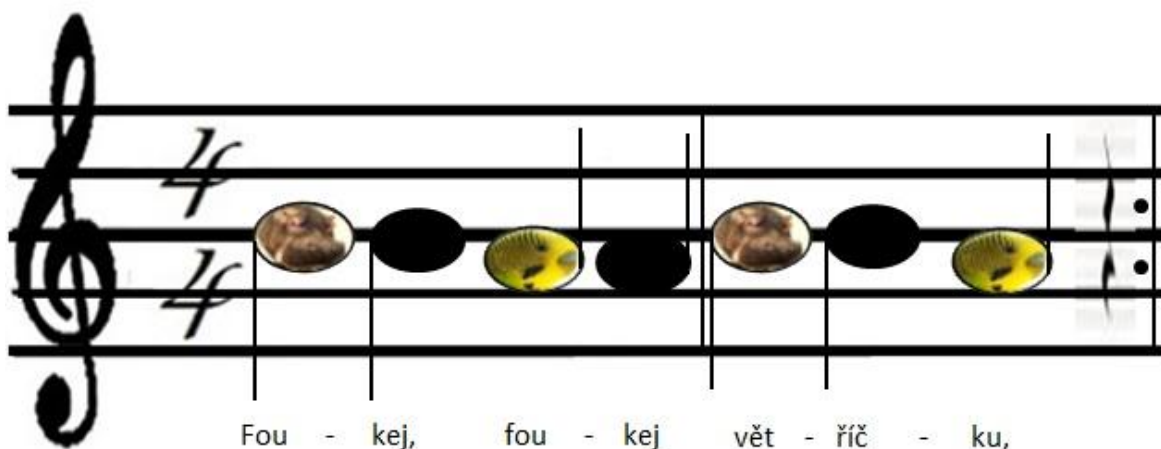
Du Du Du Du(d) Dúúú(d)

1 2 3 4 1 2 3 4 1 2 3 4

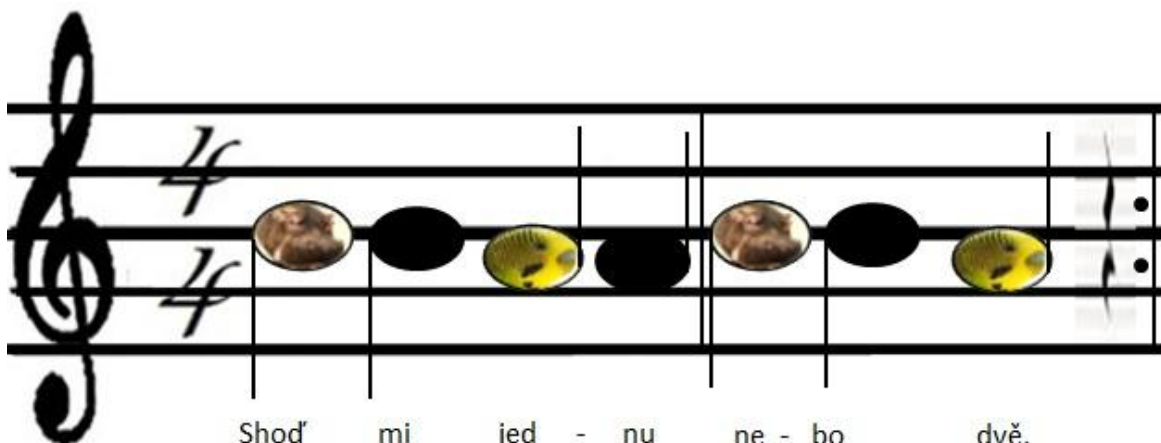
Dúúú(d) Du Du Du Du(d) Dúúú(d)

1 2 3 4 1 2 3 4

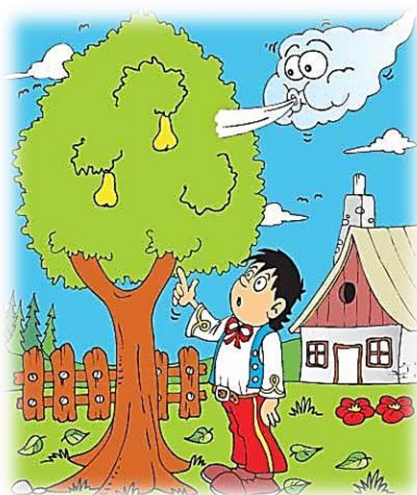
Foukej, foukej

Fou - kej, fou - kej vět - říč - ku,
shod' mi jed - nu hruš - tič - ku.

Shod' mi jed - nu ne - bo dvě,
bu - dou slad - ké o - bě dvě.

Na následující straně v učebnici najdeme barevné obálky a v nich doprovodné činnosti ke hře na flétnu. Činnosti k této kapitole jsou vloženy do příloh.

DECHOVÉ CVIČENÍ

6. Lekce

S dětmi si můžeme zopakovat některé cviky z předchozích lekcí a navázat dalším cvikem „jedeme na kole“.

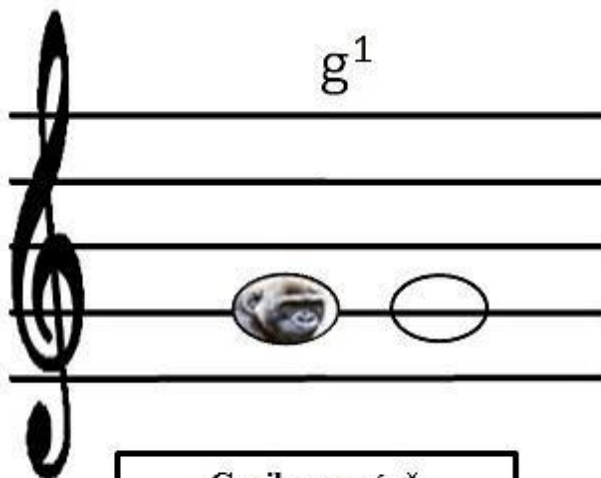
Jedeme na kole

- Leh na zádech, nohy pokrčené.
- Hluboký klidný nádech nosem do břicha – zadržíme dech!
- Výdech ústy „šššš“ a současně při výdechu nohy šlapou do pedálů.
- Při jízdě propínáme kolena.
- Cvik několikrát zopakujeme.

OPAKOVÁNÍ

- Na kolik částí se dá flétna rozložit? Jak se jednotlivé části jmenují?
- Jaké dva tóny už umíme zahrát? Jaká zvířátka?
- Jak se jmenují linky a mezery, do kterých se píše noty a pomlky?
- Na kolik dob se počítá celá nota a na kolik celá pomlka? Jak vypadají?
- Na kolik dob se počítá čtvrt'ová nota a na kolik čtvrt'ová pomlka? Jak vypadají?
- Kde v notové osnově notu a^1 a h^1 najdeme? Na které lince?
- Jak se říká linkám a mezerám do kterých píšeme noty?

GORILA – g¹

Gorile se právě
narodilo v trávě
jedno malé mládě.

Na klíně teď u ní sedí,
všichni lidé na ně hledí.

Do klece se dívají,
někteří i mávají.

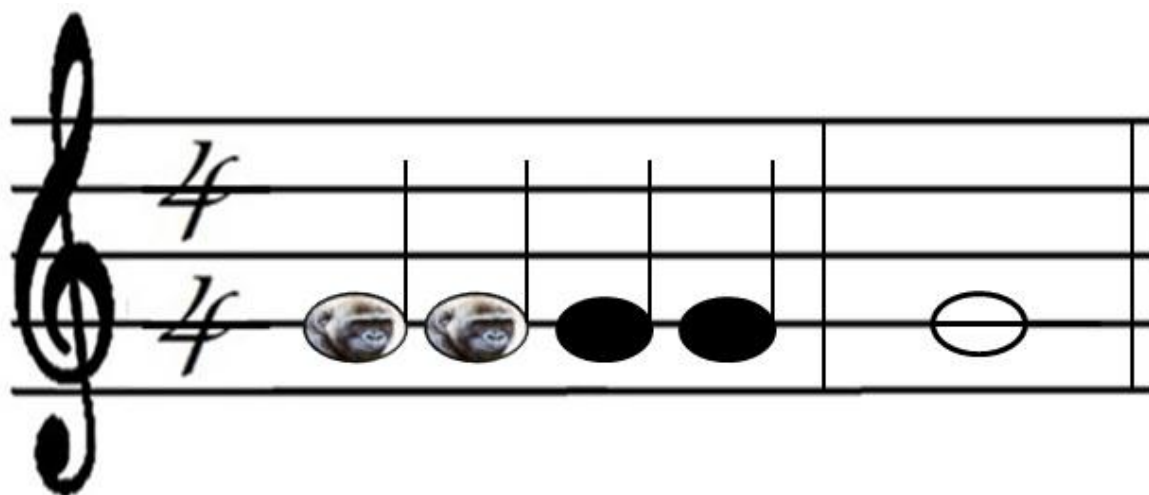
Tón g¹ – gorilu zahrajeme
takto:

K prstům, kterými jsme
hráli Andulku, přidáme
ještě prsteníček.

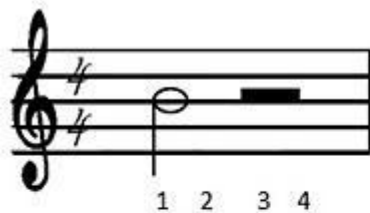

Nehučíme - Nasazujeme

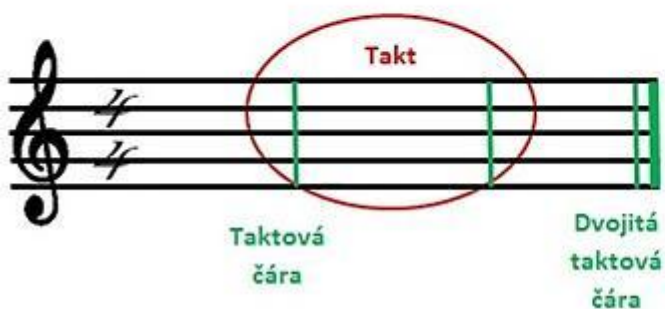
Šeptem do flétny vyslovujeme slabiku „Dúúú (d)“, na konci ji jazykem ukončíme.

HUDEBNÍ NAUKA

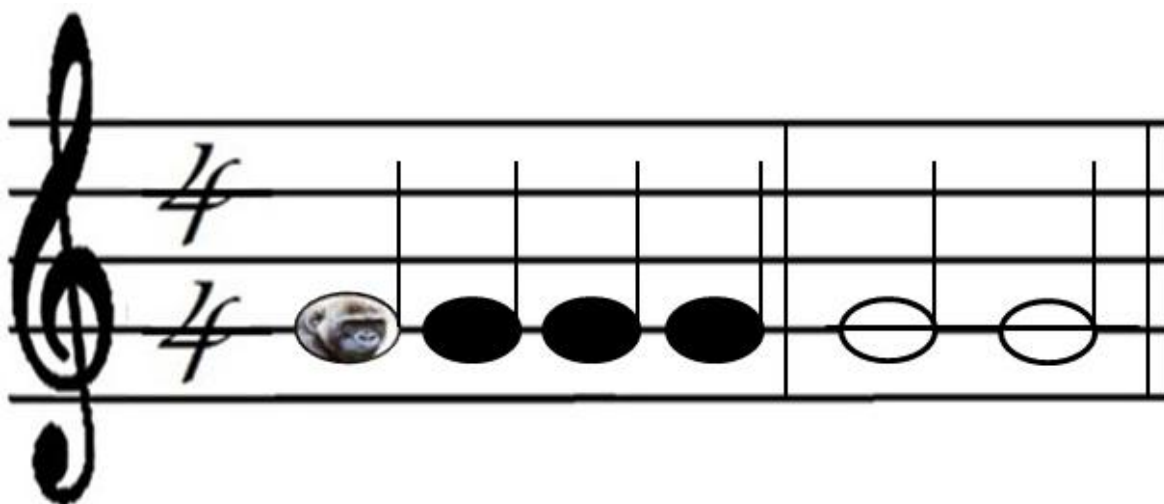
Nota půlová má prázdnou hlavičku a nožičku. Je na 2 doby stejně jako půlová pomlka, která leží na třetí lince.

(Prostor na hnědou obálku – úkol pro děti z hudební nauky)

Úkol pro děti:

**Řekněte, co každý máte na kousku papíru,
který jste našli v této obálce.**

DECHOVÉ CVIČENÍ

7. Lekce

S dětmi si můžeme zopakovat některý ze cviků předchozích lekcí a naučit se další cvik „mašinka se protahuje“.

Protože je mašinka zase unavená z jízdy, musí se opět trochu protáhnout.

Mašinka se protahuje

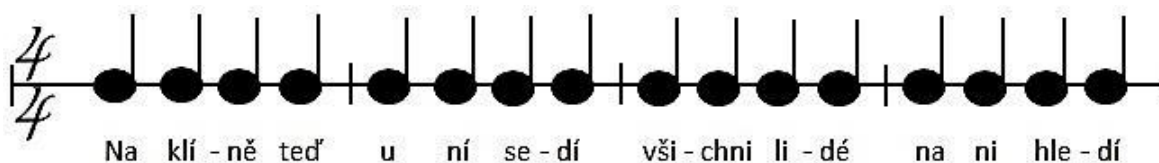
- Vzpor v podporu klečmo.
- Hluboký klidný nádech nosem do břicha – zadržíme dech!
- Výdech ústy „šššš“ a v zádech se prohne, vystrčíme zadeček a hlavu.
- Cvik několikrát zopakujeme.

OPAKOVÁNÍ

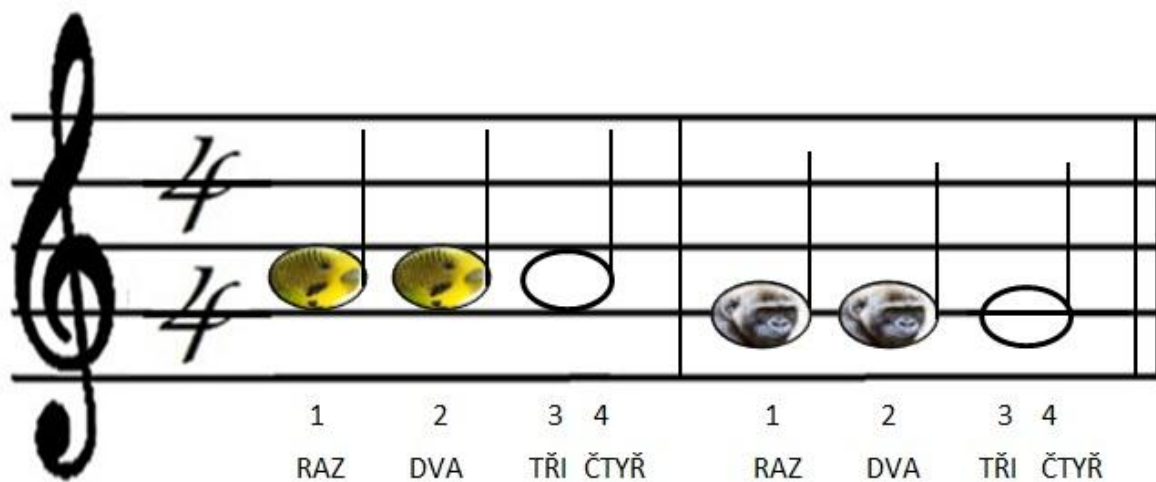
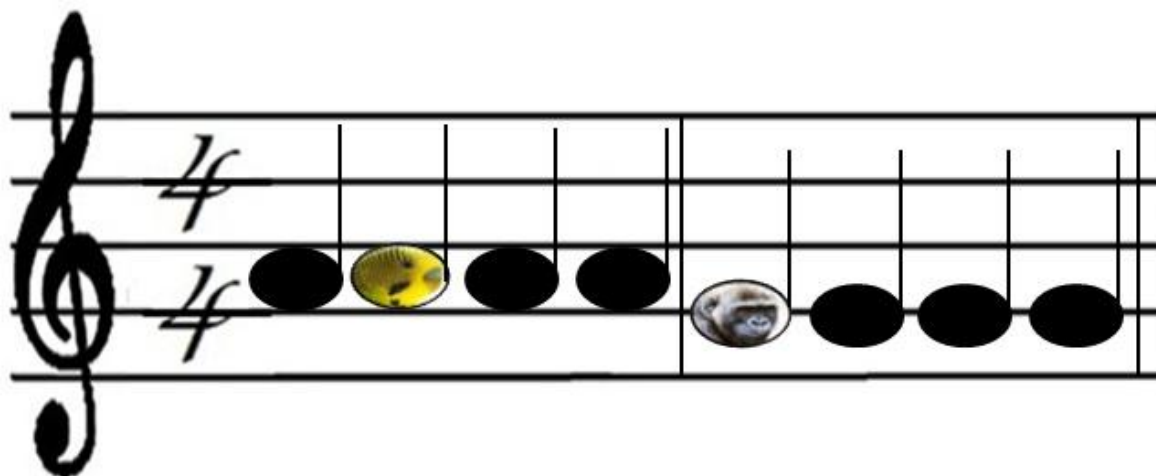
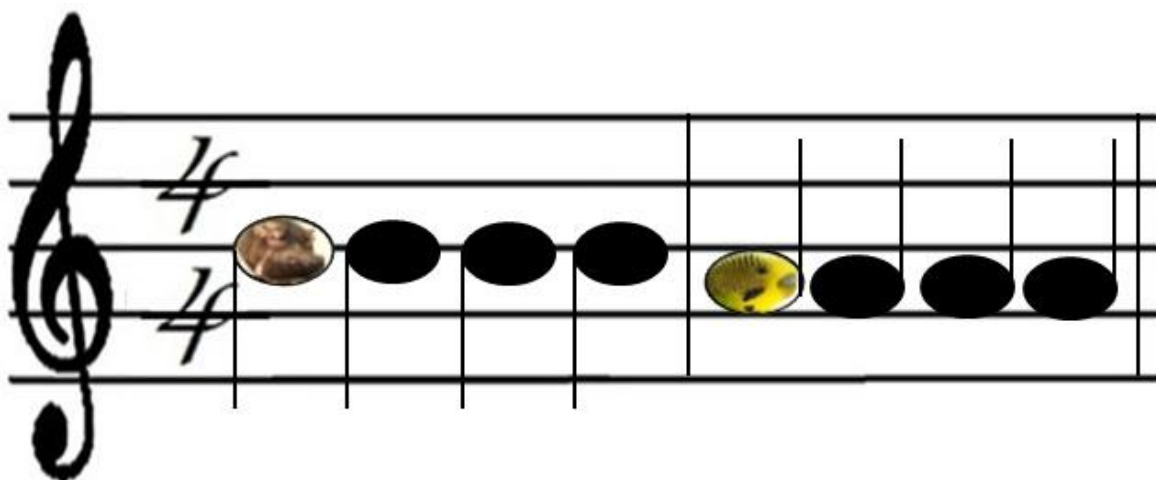
- Na kolik částí se dá flétna rozložit? Jak se jednotlivé části jmenují?
- Jaké tři tóny už umíme? Podle jakých zvířat jim říkáme?
- Jak vypadá nota celá a jak vypadá pomlka?
- Jak vypadá nota půlová a na kolik je dob?
- Jak vypadá nota čtvrt'ová a na kolik je dob?
- Na které lince leží nota g^1 – gorila?
- Ukažte v notách taktovou čáru.
- Ukažte v notách takt.

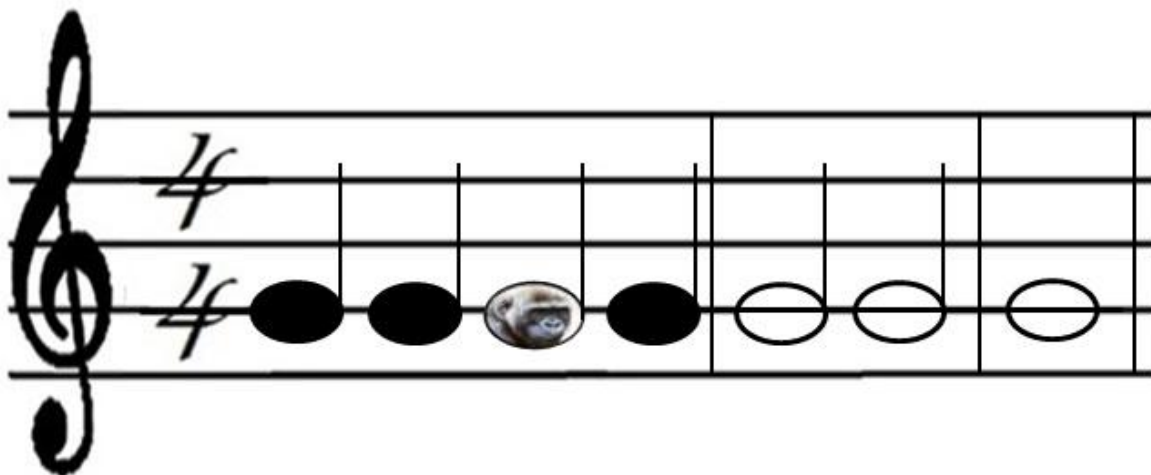
Gorila

- říkej, tleskej
- zahraj na hlavicí nebo na tónech, které umíš

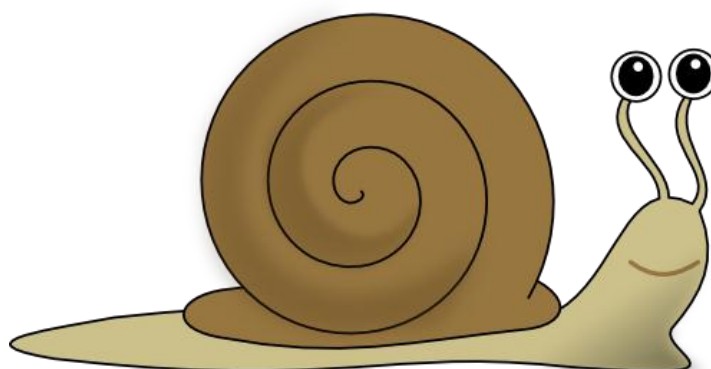
PROCVIČUJEME TÓNY g^1 , a^1 , h^1

Šnečku, šnečku

Šneč - ku, šneč - ku vy - strč růž - ky,
dám ti krej - car na tva - růž - ky.

Na následující straně v učebnici najdeme barevné obálky a v nich doprovodné činnosti ke hře na flétnu. Činnosti k této kapitole jsou vloženy do příloh.

DECHOVÉ CVIČENÍ

8. Lekce

S dětmi si můžeme zopakovat některé cviky z předchozích lekcí a navázat dalším cvikem „mašinka ve stanici“.

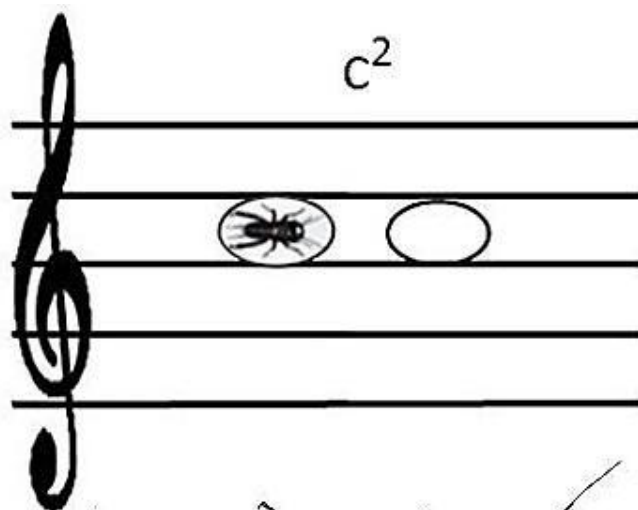
Mašinka ve stanici

- Leh na bříšku, hlava opřena o čelo, ruce položeny pod čelem, nos mít volný.
- Hluboký klidný nádech nosem do bříška, bříško lehce tlačí do podložky – zadržíme dech!
- Výdech ústy „šššš“.
- Cvik několikrát zopakujeme.

OPAKOVÁNÍ

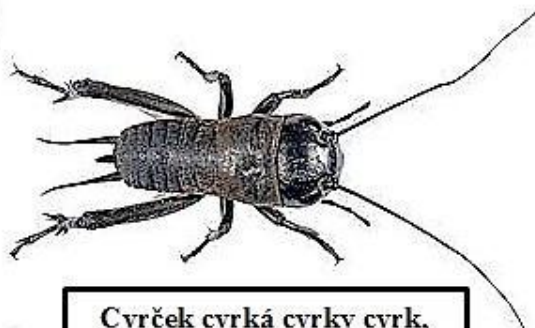
- Jak se jmenuje klíč, který otevírá notovou osnovu?
- Jak se na flétnu zahraje g^1 – gorila?
- Kolik linek a kolik mezer má notová osnova?
- Co je to repetice a jak vypadá?

CVRČEK – c²

Tón c² – cvrčka zahrajeme
dvěma prsty:

Palečkem a prsteničkem
levé ruky. Pozor – každý
prst má na flétně stálé
místo, proto se nesmí
přesunout jinam.

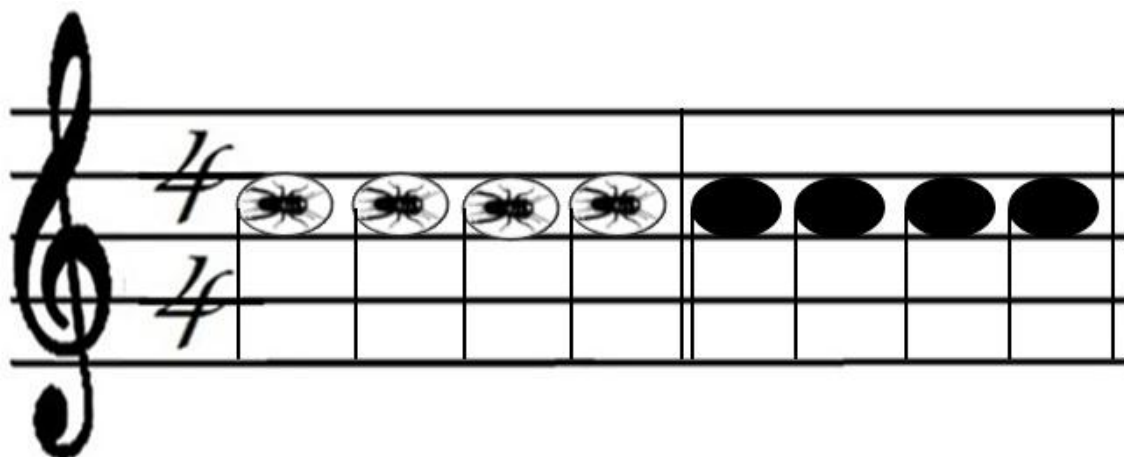
Cvrček cvrká cvrky cvrk,
někdy ho však bolí krk.

Tak přestaň cvrkat cvrčku,
ať nebolí tě v krčku.

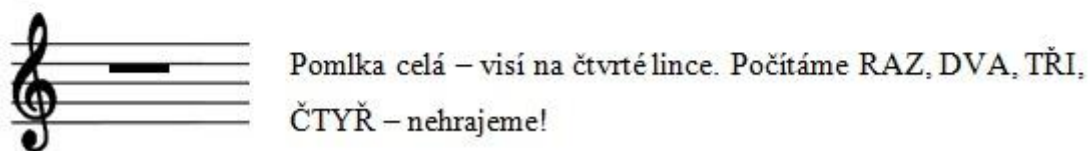
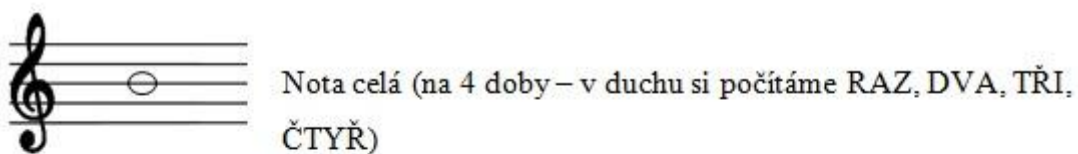
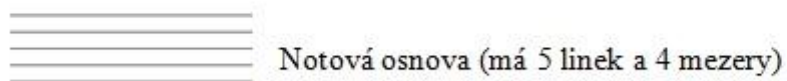
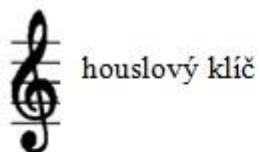

Nehučíme - Nasazujeme

Šeptem do flétny vyslovujeme slabiku „Dúúú (d)“ na konci ji jazykem ukončíme.

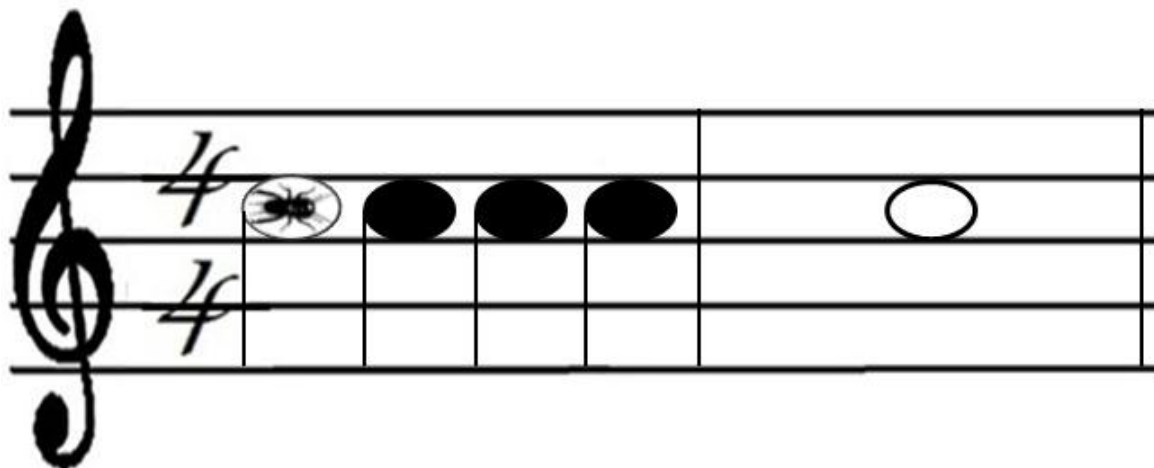
HUDEBNÍ NAUKA – OPAKOVÁNÍ

(Prostor na hnědou obálku – úkol pro děti z hudební nauky)

Úkol pro děti:

**Řekněte, co každý máte na kousku papíru,
který jste našli v této obálce.**

DECHOVÉ CVIČENÍ

9. lekce

S dětmi si můžeme zopakovat některé cviky z předchozích lekcí a navázat dalším cvikem „mašinka zvedá můstek“.

Mašinka zvedá můstek

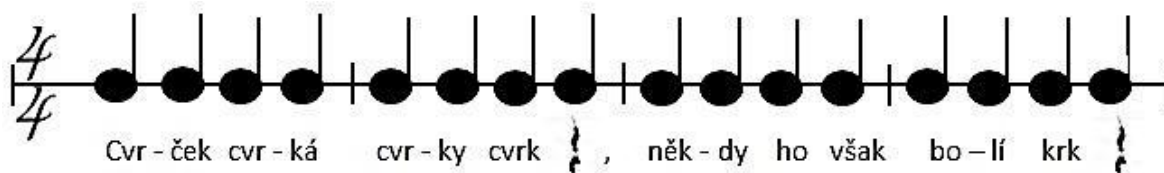
- Leh na zádech, nohy pokrčeny, ruce pod hlavou.
- Hluboký klidný nádech nosem do břicha – zadržíme dech!
- Výdech ústy „šššš“ a současně podsazujeme pánev a postupně ji zvedáme. Musíme nejdříve stáhnout obě půlky zadečku k sobě a teprve potom zvedat pánev. Pozor, zvedáme pouze pánev, neodlepujeme od podložky celá záda.
- Cvik několikrát zopakujeme.

OPAKOVÁNÍ

- Jaké noty jsme se už naučili? Jaká zvířátka?
- Jak vypadá nota celá a na kolik je dob?
- Jak vypadá celá pomlka a na kolik je dob?
- Kde v notové osnově celou pomlku najdeme?
- Co všechno musíme dělat, abychom na flétnu dobře hráli?

Cvrček

- říkej, tleskej
- zahraj na hlavici nebo na tónech, které umíš

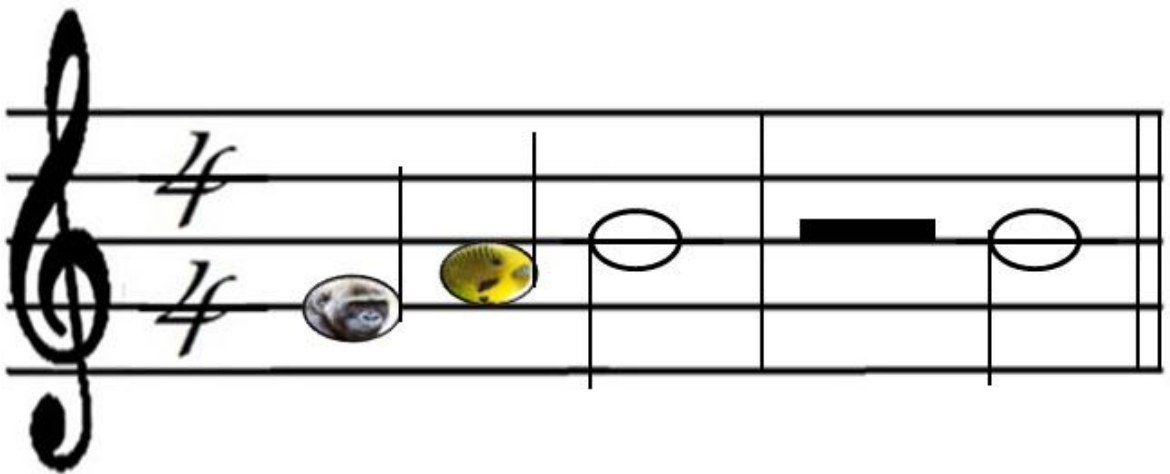
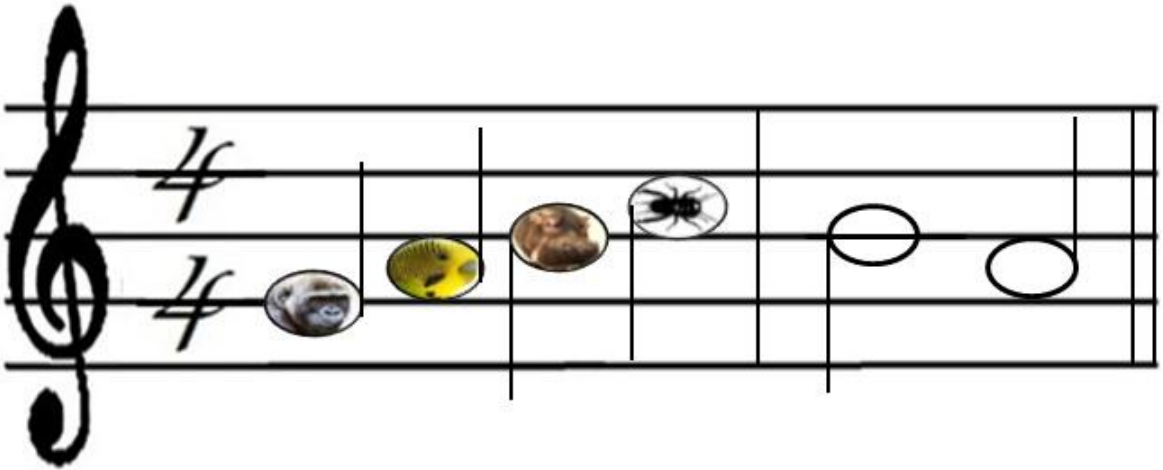
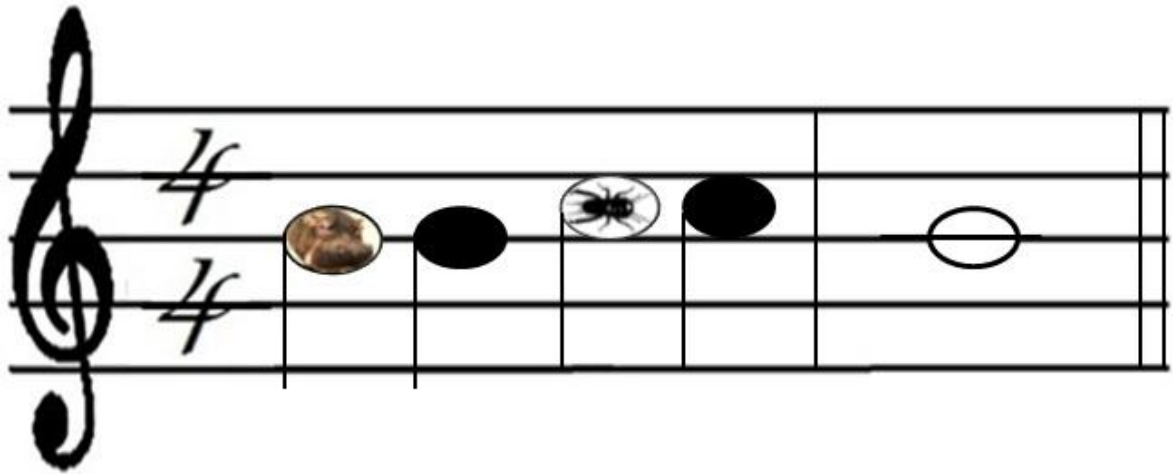

PROCVIČUJEME TÓNY g^1 , a^1 , h^1 , c^2

Musical staff 1: Treble clef, 4/4 time signature. Notes: G¹ (open circle), A¹ (circle with spider), B¹ (circle with spider), C² (black bar).

Musical staff 2: Treble clef, 4/4 time signature. Notes: G¹ (circle with globe), A¹ (black circle), B¹ (black circle), C² (black circle), D² (black bar), E² (circle with spider), F² (black circle).

Musical staff 3: Treble clef, 4/4 time signature. Notes: G¹ (black circle), A¹ (circle with globe), B¹ (black circle), C² (black circle), D² (black bar), E² (open circle).

Běžela ovečka

The musical score is written on four staves, each with a treble clef and a 4/4 time signature. The notes are decorated with illustrations of a rabbit, a fish, a sheep, and a bee. The lyrics are: Bě - že - la o - več - ka, ho - re do ko - peč - ka a za ní be - rá - nek ža - lo - vat na zá - mek.

Na následující straně v učebnici najdeme barevné obálky a v nich doprovodné činnosti ke hře na flétnu. Činnosti k této kapitole jsou vloženy do příloh.

DECHOVÉ CVIČENÍ

10. Lekce

S dětmi si můžeme zopakovat některý ze cviků předchozích lekcí a opět se protáhnout. Protože je mašinka zase unavená z jízdy, je nutné, aby se zase trochu protáhla.

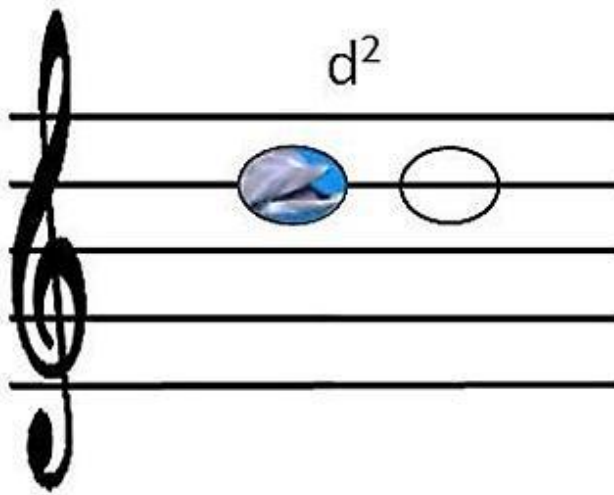
Mašinka se protahuje

- Vzpor klečmo.
- Hluboký klidný nádech nosem do břicha – zadržíme dech!
- Výdech ústy „šššš“ a zvedneme pravou ruku a levou nohu do vzduchu a pořádně je propneme.
- Vrátime ruku s nohou na místo, opět se nadechneme – zadržíme dech!
- Výdech ústy „šššš“ a do vzduchu zvedneme levou ruku a pravou nohu a opět se protáhneme, jak nejdále to půjde.
- Cvik několikrát zopakujeme.

OPAKOVÁNÍ

- Zopakujme si básničku o cvrčkovi.
- Pamatujete si i básničky dalších zvířátek?
- Kde v notové osnově leží nota c^2 – cvrček?
- Co je to notová osnova?
- Na kolik dob se počítá půlová nota? Jak vypadá?
- Jak vypadá půlová pomlka? Kde v notové osnově leží?
- Co je to takt?

DELFIN – d²

Tón d² – delfína zahrajeme prostředníčkem levé ruky. Ostatní prsty (i palec) jsou zdvíženy nad svými otvory, ale otvor nezakrývají.

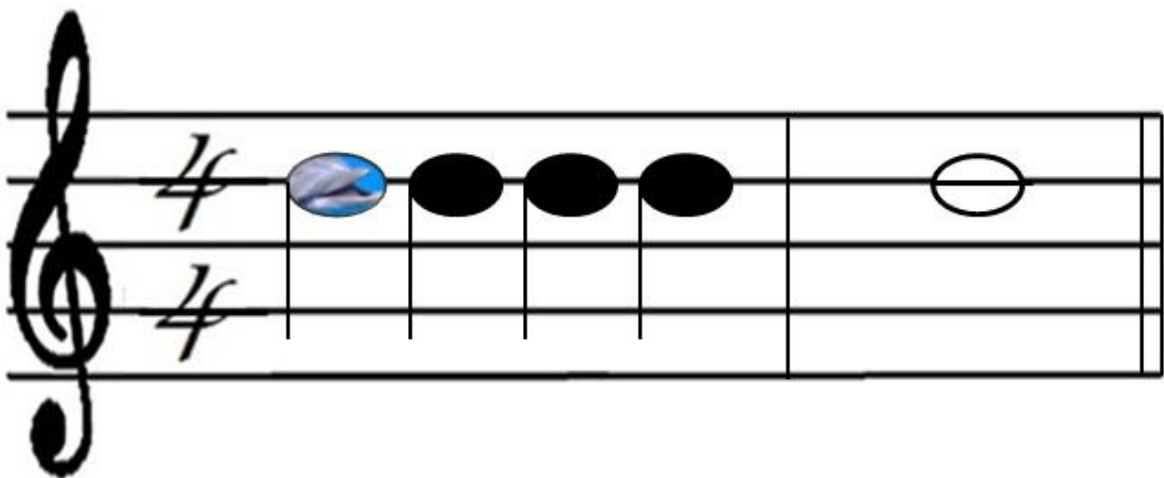

**Delfín ten se všemu směje,
je mu jedno, co se děje.**

**Zaskáče si ve vodě
a je potom v pohodě.**

Nehučíme - Nasazujeme

Šeptem do flétny vyslovujeme slabiku „Dúúú (d)“ na konci ji jazykem ukončíme.

HUDEBNÍ NAUKA – OPAKOVÁNÍ

Znaménko pro opakování - REPETICE

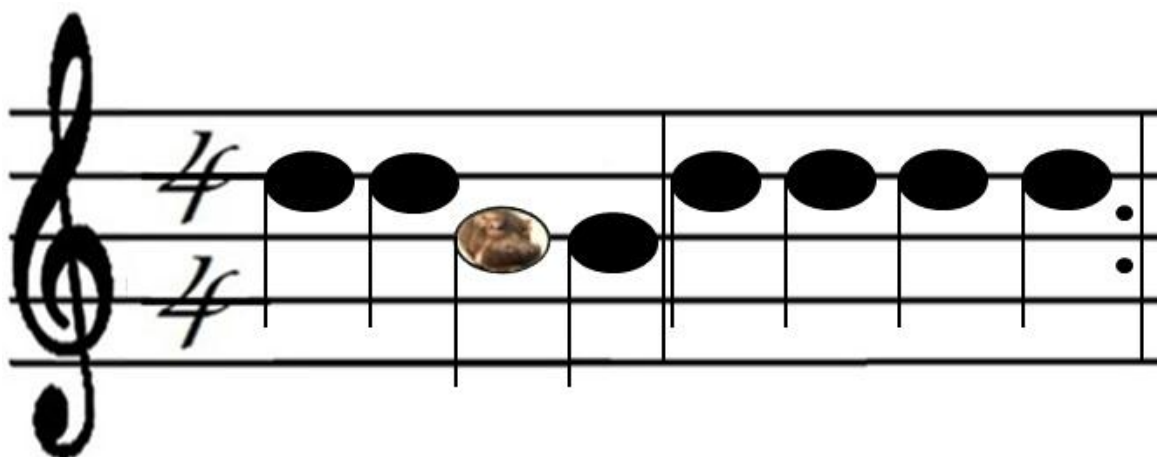
Čtvrt'ová nota má plnou hlavičku a nožičku. Počítá se na 1 dobu (RAZ).

Čtvrt'ová pomlka se počítá také na 1 dobu.

(Prostor na hnědou obálku – úkol pro děti z hudební nauky)

Úkol pro děti:

Na správné místo do notové osnovy napište notu d² – delfína.

DECHOVÉ CVIČENÍ

11. Lekce

Protože mašinka dojela do svého cíle, je na konečné, tak si naposledy zacvičíme „**mašinku ve stanici**“.

Mašinka ve stanici

- Leh na břišku, hlava opřena o čelo, ruce položeny pod čelem, nos mít volný.
- Hluboký klidný nádech nosem do bříška, bříško lehce tlačí do podložky – zadržíme dech!
- Výdech ústy „šššš“.
- Cvik několikrát zopakujeme.

OPAKOVÁNÍ

- Kolik not jsme se celkem naučili?
- Podle jakých zvířátek?
- Co musíme dělat, abychom správně hráli na flétnu?
- Z kolika částí se skládá flétna?
- Jak se jednotlivé části jmenují?

Dětem ukazujte jednotlivé noty (bez obrázků). Jejich úkolem je poznat, o jakou notu se jedná. Každému dítěti dejte nějakou notičku. Poté, co notu určí, ji může zahrát na flétnu.

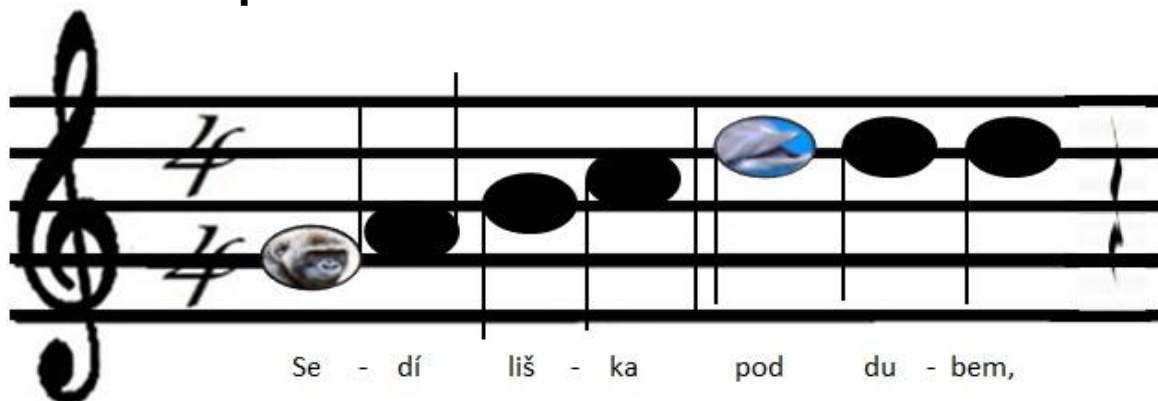
Delfín

- říkej, tleskej
- zahraj na hlavici nebo na tónech, které umíš

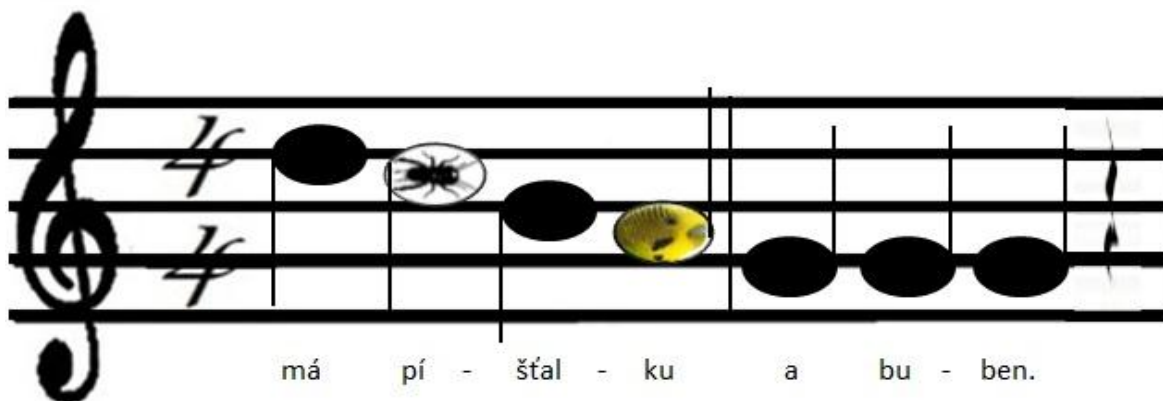

PROCVIČUJEME TÓNY g^1 , a^1 , h^1 , c^2 , d^2

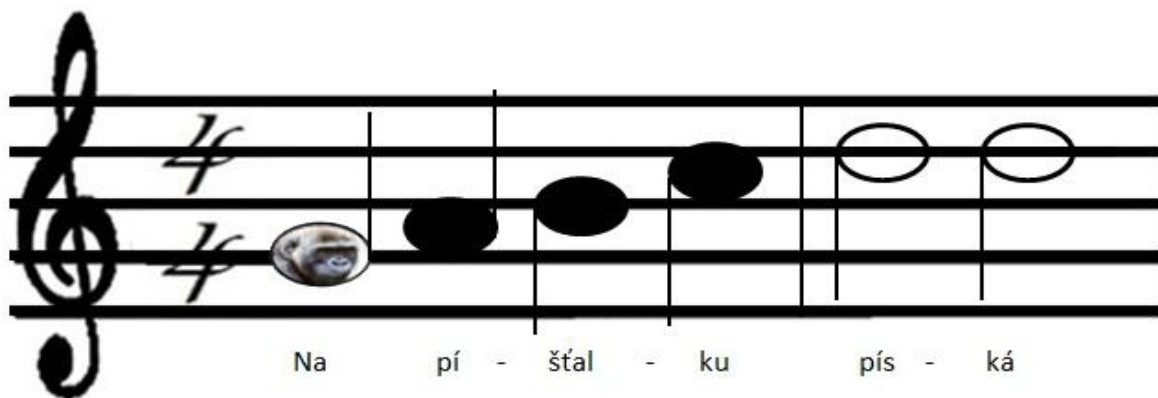
Sedí liška pod dubem

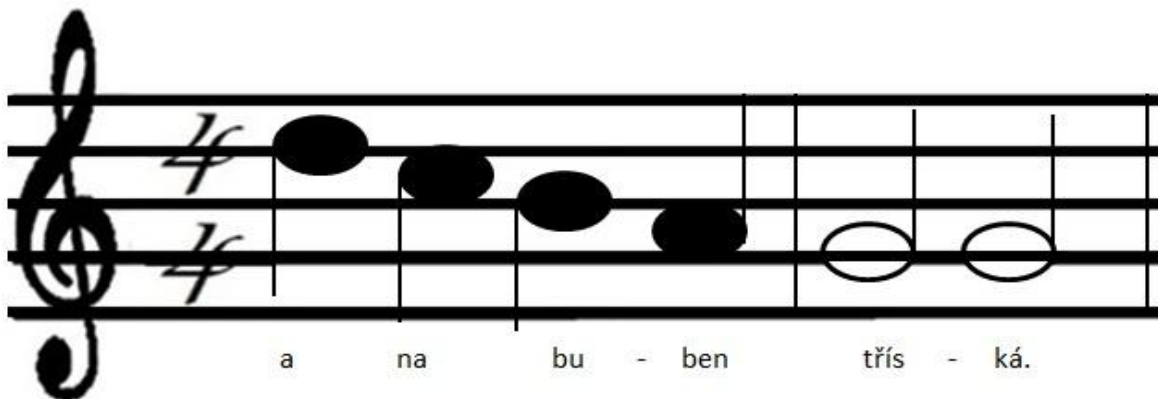
Musical staff 1: Treble clef, 4/4 time signature. The melody consists of notes G1, A1, B1, C2, D2. The notes are represented by black circles, with the first note (G1) being a globe. The lyrics are: Se - dí liš - ka pod du - bem,

Musical staff 2: Treble clef, 4/4 time signature. The melody consists of notes D2, E2, F2, G2, A2. The notes are represented by black circles, with the second note (E2) being a spider and the third note (F2) being a yellow butterfly. The lyrics are: má pí - štal - ku a bu - ben.

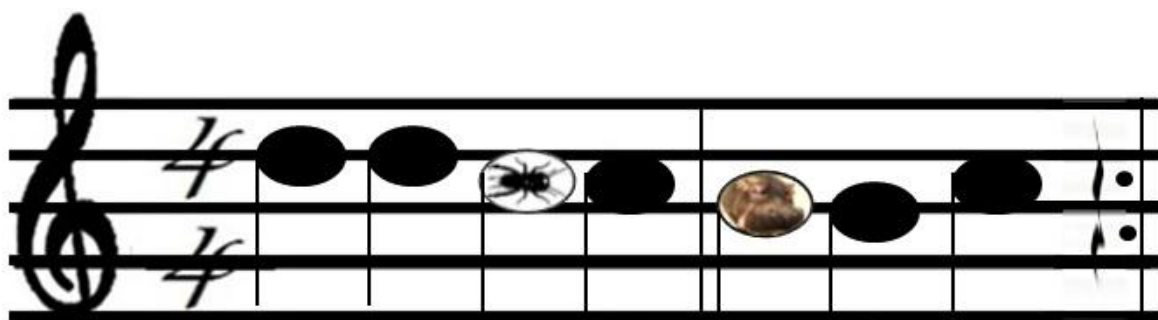

Musical staff 3: Treble clef, 4/4 time signature. The melody consists of notes G2, A2, B2, C3, D3. The notes are represented by black circles, with the first note (G2) being a globe. The notes C3 and D3 are represented by white circles. The lyrics are: Na pí - štal - ku pís - ká

Musical staff 4: Treble clef, 4/4 time signature. The melody consists of notes E3, F3, G3, A3, B3, C4, D4. The notes E3, F3, G3, and A3 are represented by black circles, while B3, C4, and D4 are represented by white circles. The lyrics are: a na bu - ben třís - ká.

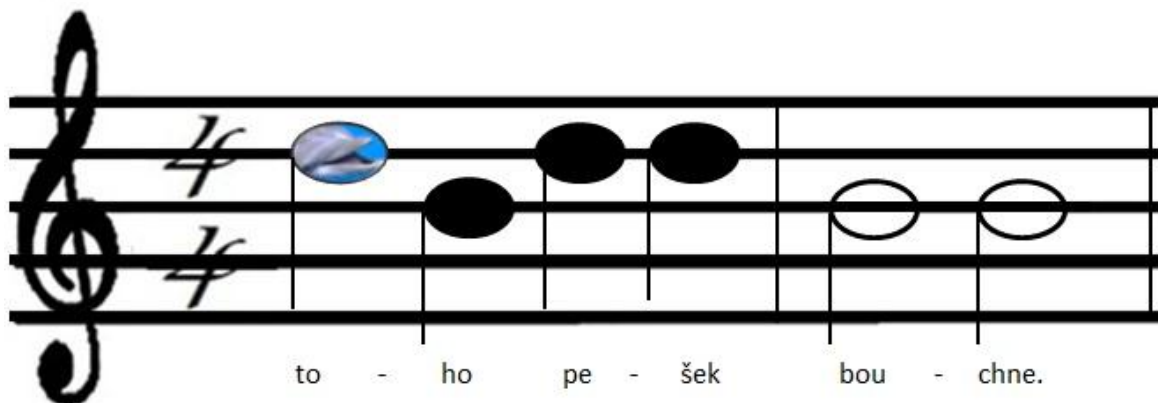
Chodí pešek okolo

Cho - dí pe - šek o - ko - lo,
ne - dí - vej se na ně - ho,

kdo se na něj kou - kne,

to - ho pe - šek bou - chne.

Na následující straně v učebnici najdeme barevné obálky a v nich doprovodné činnosti ke hře na flétnu. Činnosti k této kapitole jsou vloženy do příloh.

8. Výzkum

8.1 Cíle výzkumu

Cílem tohoto výzkumu je ověření učebnice Pískáme si se zvířátky v praxi.

Dílčím cílem je zjistit, zda se děti při hře na zobcovou flétnu dokáží orientovat v notovém záznamu. Snažím se ukázat, že pokud je notový záznam propojen s asociační představivostí, děti se v něm budou lépe orientovat.

Dalším dílčím cílem, který se objevuje ve výzkumné části mé bakalářské práce, je mapování způsobů výuky hry na zobcovou flétnu v mateřských školách. Zkoumám, zda učitelé, kteří hrají s dětmi v mateřských školách na zobcovou flétnu, využívají i jiné (hudební i nehudební) činnosti, které s hrou na flétnu obsahově souvisejí.

8.2 Hypotézy

Ve své práci jsem si stanovila několik hypotéz, které v průběhu výzkumu ověřím. Verifikaci hypotéz uvedu v kapitole 9.5.

Hypotéza 1

Předpokládám, že alespoň polovina dětí ze zkoumaného vzorku se dokáže při hře na sopránovou zobcovou flétnu orientovat v notovém záznamu.

Hypotéza 2

Po čtyřech měsících výuky podle navržené učebnice se děti naučí hrát tři písně v maximálním rozsahu pěti tónů.

Hypotéza 3

Učitelé hrající s dětmi v mateřské škole na zobcovou flétnu většinou využívají v průběhu hry na flétnu i jiné činnosti (hudební i nehudební), které s ní obsahově souvisejí.

8.3 Metodika a organizace výzkumu

Pro naplnění stanovených cílů výzkumu jsem jako výzkumné metody zvolila experiment, pozorování a dotazník.

Metodu experimentu jsem zvolila z důvodu praktického ověření navržené učebnice hry na flétnu. Experiment spočíval v tom, že jsem se podle vlastní učebnice pokusila naučit děti předškolního věku základům hry na flétnu a orientaci v notovém zápisu.

Metodu pozorování jsem zařadila během experimentu. Na základě tohoto pozorování jsem ověřila jeho účinnost. Zároveň jsem se zaměřila na míru zaujetí dětí o hru na flétnu a o obsahově propojené aktivity.

Dotazník mi pomohl získat základní informace o vyučování hry na zobcovou flétnu v různých mateřských školách v Praze.

8.3.1 Experiment

Experiment je výzkumná metoda využívaná k ověřování stanovených hypotéz pomocí vytvoření experimentální situace.

Ve výzkumu jsem použila přirozený terénní experiment realizovaný se skupinou dětí v mateřské škole. Postupovala jsem podle techniky jedné skupiny, při které jsem srovnávala vstupní a výstupní výsledky experimentu.

Organizace experimentu

Experiment jsem po dohodě s paní ředitelkou začala realizovat v březnu roku 2013 v mateřské škole Štolmířská v Praze 9. Výzkumný vzorek se skládal z šesti dětí ve věku 5 až 6 let. Se skupinou jsem se scházela 2x týdně po dobu 4 měsíců. K výuce hry na flétnu jsme měli k dispozici třídu a hernu, kde převážně výuka probíhala. Obě tyto místnosti byly spojené, ale daly se od sebe oddělit posuvnými dveřmi. Ve třídě byly stolečky se židličkami, učitelský stůl, akvárium se želvou, výtvarný koutek, kuchyňský koutek a dveře do koupelny a na záchod. V herně byl koberec, piano, žebřiny, lavička, po obvodu herny skříňky a poličky, kde byly různé hračky a stavebnice. Byly tam také jedny dveře, které vedly do kumbálu. V něm se nacházelo např. tělocvičné náčiní, kufr s Orffovými nástroji a matrace na odpolední odpočinek dětí. Jedna vyučovací hodina trvala přibližně 45 až 60 minut. Před zahájením výuky hry na flétnu podle navržené učebnice měly děti s hrou na nástroj minimální zkušenosti.

Výuka začínala seznámením se s nástrojem, jeho správným držením, postojem při hraní a jeho údržbou. V úvodu každé lekce jsme prováděli dechová cvičení, která jsou pro hru na flétnu z důvodu plicní kapacity důležitá. V průběhu dalších lekcí jsme se s dětmi naučili základní tóny. Děti se na flétnu učily hrát podle notového záznamu. Každý tón představoval jedno zvíře, které dětem daný tón více přiblížil. Nejprve jsme se naučili tón h^1 (hroch) po něm tón a^1 (andulka), g^1 (gorila), c^2 (cvrček) a na závěr d^2 (delfín). V učebnici

se střídaly lekce, kde jsme se učili nové noty, s lekcemi, kde jsme pouze probíranou látku opakovali a utvrzovali.

Každá lekce byla propojena s dalšími činnostmi obsahově souvisejícími s probíranou látkou. Jednalo se o činnosti zaměřené na hudební, výtvarné a pohybové aktivity. Dále byla zařazena prohlubující dechová cvičení, skládání obrázků, informace o zvířatech a pracovní listy. Činnosti byly podle zaměření rozlišeny do různě barevných obálek. Děti obálky podle instrukcí v průběhu výuky otvíraly a dané činnosti se zájmem vykonávaly.

Hudební naukou jsme se zabývali okrajově tak, aby děti získaly základní poznatky.

V závěru experimentu jsme s dětmi uskutečnili malou besídku, kde děti před učitelkami a dětmi z mateřské školy vystoupily a předvedly, co se během výuky naučily.

Začátek experimentu

V polovině února roku 2013 jsem byla navštívit mateřskou školu Štolmířská, kde jsem se byla s paní ředitelkou Bc. Zuzanou Královou domluvit, zda bych u nich po dobu čtyř měsíců (od března do konce června) mohla uskutečnit experiment týkající se hry na flétnu předškolních dětí, nejlépe ve věku 5 až 6 let. Paní ředitelka souhlasila a společně jsme se zeptaly dětí přítomných ve třídě, kdo by se na flétnu chtěl učit hrát. Děti se s paní učitelkou této třídy na flétnu krátkou chvíli hrát učily, každé dítě mělo již svoji flétnu a děti věděly, co hra na flétnu je. Přesto jsem s sebou měla zobcovou flétnu a dětem zahrála několik písniček, aby měly představu, co se dá na flétnu naučit hrát. Zájem o hru na flétnu mělo celkem deset dětí s tím, že čtyři si to do 4. 3., kdy jsem měla první samostatné setkání s touto skupinou, rozmyslely.

4. 3. jsem se poprvé (v rámci experimentu) sešla se skupinou šesti dětí, které se chtěly učit hře na zobcovou flétnu. Jednalo se o tři chlapce a tři děvčata. Každé dítě si přineslo svoji flétnu a já se postupně na každé z nich zaměřila. Jednotlivě jsem u nich zjišťovala, zda dítě umí správně držet flétnu a zda o flétně jakožto o nástroji něco ví, např. na kolik se dá rozložit dílů, jak se jednotlivé díly nazývají apod. Dále jsem zjišťovala, zda umí na flétnu zahrát nějaký tón a pojmenovat jej. Pak jsem všem šesti dětem řekla, že za nimi do školky budu docházet dvakrát za týden (ve středu a v pátek) a budeme se učit hrát na flétnu spolu se zvířátky.

Vstupní výsledky experimentu			
	Správné držení flétny	Informace o nástroji	Hra nějakého tónu
1. dítě	Pravá ruka nahoře, levá dole.	Do flétny se fouká.	Fouknutí na prázdnou flétnu.
2. dítě	Pravá ruka nahoře, levá v pěsti držící nožku flétny.	Dá se rozložit na 3 kousky.	Ne.
3. dítě	Pravá ruka nahoře, levá dole.	Horní kus se jmenuje hlava a je hlavní, to další je tělo a to dole nevím.	Fouknutí na prázdnou flétnu.
4. dítě	Obě ruce v horní části flétny.	Hraje se tak, že se do té flétny fouká.	Ne.
5. dítě	Levá ruka nahoře, pravá dole, ale flétnu drží v pěstech.	Můžeme ji takhle rozložit, na 3 kusy.	Ano (tón h ¹).
6. dítě	Levá ruka nahoře, pravá v pěsti držící nožku flétny.	Je to flétna a fouká se do ní.	Fouknutí na prázdnou flétnu.

Průběh experimentu

Proběhlo 31 odučených hodin a 28. 6. jsme uskutečnili závěrečnou besídku.

Hodnocení výuky hry na flétnu po zhruba měsíční době					
	Obsah vyučovacích jednotek	Činnosti	Reakce dětí	Dosažené výsledky na konci měsíce	Doba trvání vyučovacích jednotek
Březen	Zaměření výuky převážně na poznávání nástroje a seznamování se s ním. Správné držení nástroje a správné nasazování tónu. Osvojení tónu h ¹ . Seznámení se s tónem a ¹ . Propojování vyučovacích jednotek s obsahově propojenými aktivitami.	Foukání do hlavice a hra na celou flétnu. Dechová cvičení, rytmická cvičení, básně. Činnosti z barevných obálek (dechová cvičení, pohybové, hudební, výtvarné činnosti, puzzle, pracovní listy).	Reakce dětí jsou velmi kladné. Děti jsou ze hry na flétnu nadšené a těší se na následující hodinu.	Pokud je vyučovací jednotka správně vedena, děti se dokáží po dobu 60 minut plně koncentrovat, dávají pozor, nevyrušují. Děti znají a dokáží interpretovat základní informace o nástroji. Všechny děti dokáží předvést správný hmat h ¹ a tón zahrát. Správné nasazení tónu dělá některým dětem problémy, stejně jako správné držení nástroje.	Jedna vyučovací jednotka trvá 50 - 60 minut.

<p>Duben</p>	<p>Výuka zaměřena na opakování správného držení nástroje a nasazování tónu. Procvičování tónu h¹. Zaměření se na tón a¹, g¹. Orientace v notovém záznamu. Základní poznatky o hudební nauce.</p>	<p>Hra na flétnu. Dechová cvičení, rytmická cvičení, básně, písně. Činnosti z barevných obálek (dechová cvičení, pohybové, hudební, výtvarné činnosti, puzzle, pracovní listy).</p>	<p>Děti reagují převážně pozitivně. Více je baví hra na flétnu, než dechová cvičení nebo hudební nauka. Z činností z barevných obálek jsou vždy nadšené.</p>	<p>Děti bez problémů ovládají tón h¹. Některé děti při držení flétny stále zaměňují pravou ruku za levou. Nasazování tónů jim jde mnohem lépe, než v předchozím měsíci. V notovém záznamu se děti zatím samostatně neorientují.</p>	<p>Jedna vyučovací jednotka trvá 50 - 60 minut. Kolem 60 minut trvá zpravidla tehdy, realizuje-li se v jejím průběhu výtvarná činnost.</p>
<p>Květen</p>	<p>Výuka zaměřena na správné držení nástroje, na procvičování tónů h¹, a¹, g¹ a orientaci v notovém záznamu. Během tohoto měsíce nový tón c². Zaměření se na hudební nauku a hru písní.</p>	<p>Hra na flétnu, dechová cvičení, rytmická cvičení, básně, písně. Činnosti z barevných obálek (dechová cvičení, pohybové, hudební, výtvarné činnosti, puzzle, pracovní listy).</p>	<p>Reakce dětí je stále pozitivní. Většinu času vyučovací jednotky se věnují celé skupině. Nicméně pokud děti hrají nějaké cvičení, hraje každé dítě individuálně a já se snažím odstraňovat jeho nedostatky. I přesto, že se chvílemi více věnuji jednomu dítěti, ostatní děti dokáží zabavit obsahově propojenými aktivitami tak, aby se nenudily.</p>	<p>Správné držení nástroje všech dětí. Bezproblémové ovládání tónů h¹, a¹. Většina dětí ovládá i tón g¹. Tři děti se v notovém záznamu začínají orientovat. V tomto měsíci dvě děti často chyběly, proto jsou s látkou pozadu. Hudební nauka dětem nedělá problémy. Všechny děti umějí zahrát dvě písně. Některé hru písně ovládají lépe, některé hůře.</p>	<p>Jedna vyučovací jednotka trvá 50 - 60 minut.</p>

Červen	Zaměření výuky na tón c ² , d ² . Procvičování tónů g ¹ , a ¹ , h ¹ . Výuka je dále zaměřena na orientaci v notovém zápisu a hru písní na besídku. Opakování hudební nauky.	Hra na flétnu, dechová cvičení, rytmická cvičení, básně, písně. Činnosti z barevných obálek (dechová cvičení, pohybové, hudební, výtvarné činnosti, puzzle, pracovní listy).	Děti jsou nadšené, že již na flétnu umějí zahrát nějaké písničky. Děti jsou pilné a těší se na besídku, kde ostatním dětem z mateřské školy přednesou, co se na flétnu naučily.	Děti ovládají všech 5 tónů. Držení flétny mají správně zažitě a tóny nasazují jazykem. V notovém zápisu se však orientují převážně pouze čtyři děti. Se zbylými dvěma dětmi jsem z důvodu jejich časté absence nestačila doplnit všechnu probranou látku.	Jedna vyučovací jednotka trvá 50 - 60 minut. V tomto měsíci jsem s mateřskou školou byla na školce v přírodě, kde jsem se dětem, hrájícím se mnou na flétnu, věnovala. Na školce v přírodě jsme na flétnu hráli každý den (5 dnů).
--------	---	---	---	--	--

Cílem experimentu bylo ověřit hypotézu č. 1 a 2.

8.3.2 Pozorování

Pozorování je sledování smyslově vnímatelných jevů, jehož cílem je odhalit pedagogické zákonitosti, souvislosti a vztahy mezi sledovanými jevy. (Váňová, Skopal 2007, s. 30)

Metoda pozorování byla využita k získání informací o dětech během experimentu. Jednalo se o pozorování nestrukturované, přímé, skupinové, dlouhodobé, přerušované.

Především jsem se zajímala o reakce dětí na činnosti, které byly propojeny s výukou hry na flétnu. Dále jsem se zaměřila na účinnost ověřované učebnice.

Během experimentu jsem si vedla záznamové listy, do kterých jsem si vždy po odučené jednotce zapisovala obsah vyučovací jednotky, činnosti, reakce dětí, dosažené výsledky, dobu trvání vyučovací jednotky. Výsledky pozorování uvádím v kapitole 9.4.

8.3.3 Dotazník

Metoda písemného dotazování a získávání odpovědí je nejčastější výzkumnou metodou.

Využívá se v pedagogice, psychologii, sociologii i k výzkumu veřejného mínění obecně. (Průcha, 1995, s. 43) Dotazník je převážně používán k oslovení většího počtu respondentů během kvantitativního zkoumání nějakého jevu.

Cílem dotazníku bylo ověřit hypotézu č. 3.

Dotazník obsahoval dvě položky týkající se charakteristiky dětské skupiny. Třetí otázka byla zaměřena na zařazování obsahově propojených aktivit do výuky hry na flétnu. Poslední dvě otázky doplňovaly dotazník o informace týkající se využívání učebnic a dalších možností inspirace. Dotazník pracoval s uzavřenými, polouzavřenými i otevřenými položkami.¹⁴

Organizační zajištění

Dotazník jsem rozeslala padesáti mateřským školám v Praze, v nichž se výuka dětem nabízí. Zpět se mi během jednoho měsíce vrátilo patnáct vyplněných dotazníků. Odpovědi jsem vyhodnotila a výsledky uvádím v následující kapitole bakalářské práce.

8.4 Výsledky výzkumu

8.4.1 Výsledky experimentu a pozorování

Pomocí metody experimentu a pozorování jsem během výuky hry na flétnu zjišťovala, zda se alespoň polovina dětí během výuky, která probíhala určitou dobu, dokáže orientovat v notovém záznamu. Děti po celou dobu experimentu pracovaly soustředěně, o naše setkávání měly velký zájem a na každé další setkání se těšily. Z toho tedy vyplývá, že hra na flétnu děti zaujala. To, že děti hra na flétnu bavila, se ukázalo i na konci experimentu, protože se čtyři děti dokázaly v notovém záznamu orientovat a zvládly zahrát písničku podle not.

¹⁴ Formulář dotazníku je vložen do příloh.

Ostatní děti měly s orientací v notách problémy. Při hře podle not se i na konci experimentu zadržovaly, hrály přerušovaně, vytahovaly flétnu z úst a přemýšlely, o jakou notu se jedná. Dle mého názoru se ke konci experimentu nedokázaly orientovat v notách z toho důvodu, že poměrně často v hodinách hry na flétnu chyběly.

Dále jsem zjišťovala, zda se děti během výuky hry na flétnu naučí několik písniček. Na konci června 2013 jsme v mateřské škole uskutečnili hudební besídku, kde děti vystoupily. Dětem jsem neurčovala, mají-li hrát písničky z paměti nebo podle not. První dítě zahrálo čtyři písničky, z toho dvě písňě hrálo podle not. Druhé dítě zahrálo tři písňě a všechny chtělo hrát podle not. Třetí dítě zahrálo čtyři písňě a všechny podle not. Čtvrté dítě hrálo tři písňě, z toho jednu písň zkusilo zahrát podle not. Další dvě děti hrály tři písňě a všechny z paměti.

	Kolik dítě zahrálo písni	podle not	z paměti
1. dítě	4	2	2
2. dítě	3	3	0
3. dítě	4	4	0
4. dítě	3	1	2
5. dítě	3	0	3
6. dítě	3	0	3

Na konci června jsem u jednotlivých dětí zjišťovala, zda umějí správně držet flétnu a zda o flétně jakožto o nástroji něco vědí, např. na kolik se dá rozložit dílů, jak se jednotlivé díly nazývají apod. Dále jsem zjišťovala, zda umějí na flétnu zahrát nějaký tón a pojmenovat jej.

Výstupní výsledky experimentu			
	Správné držení flétny	Informace o nástroji	Hra nějakého tónu
1. dítě	Levá ruka nahoře, pravá dole.	Do flétny se fouká a dá se rozložit na tři kusy (hlavici, tělo a nožku).	Ano (tóny $g^1 - c^2$) všechny tóny umí pojmenovat.
2. dítě	Levá ruka nahoře, pravá dole.	Je to nástroj, do kterého se fouká. Dá se rozložit na hlavici, tělo a nožku. Musí se po hraní čistit.	Ano (tóny $g^1 - c^2$) všechny tóny umí pojmenovat.
3. dítě	Levá ruka nahoře, pravá dole.	Flétna se dá se rozložit na tři díly, hlavici, tělo a nožku. Správně se drží takhle (dítě správné držení ukázalo).	Ano (tóny $g^1 - c^2$) všechny tóny umí pojmenovat.
4. dítě	Levá ruka nahoře, pravá dole.	Tato flétna se jmenuje zobcová, protože má zobec. Dá se také rozložit a musíme ji čistit, aby nám příště hrála.	Ano (tóny $g^1 - c^2$) všechny tóny umí pojmenovat.
5. dítě	Levá ruka nahoře, pravá dole.	Flétna je nástroj a dá se rozložit na hlavici, tělo a nožku.	Ano (tóny $g^1 - c^2$) všechny tóny umí pojmenovat.
6. dítě	Levá ruka nahoře, pravá dole.	Flétna se dá rozložit a musíme ji vytírat takovou tyčkou, na které mám hadřík.	Ano (tóny $g^1 - c^2$) všechny tóny umí pojmenovat.

8.4.2 Výsledky dotazníku

**Jak staré děti navštěvují váš kroužek hry na zobcovou sopránovou flétnu?
(můžete vybrat více možností)**

Věk dětí navštěvujících kroužek hry na flétnu				
	3 roky	4 roky	5 let	6 let
MŠ 1		X	X	X
MŠ 2		X	X	X
MŠ 3		X	X	X
MŠ 4			X	
MŠ 5		X	X	X
MŠ 6		X	X	X
MŠ 7			X	X
MŠ 8			X	
MŠ 9		X	X	X
MŠ 10			X	
MŠ 11			X	
MŠ 12			X	X
MŠ 13		X	X	X
MŠ 14		X	X	X
MŠ 15			X	
počet celkem	0	8	15	10

Po vyhodnocení dotazníků bylo zjištěno, že nejčastěji kroužek hry na flétnu navštěvují děti ve věku pěti let. Tento věk je pro hru na flétnu optimální. Dítě je schopno větší koncentrace a zájem pro hru na flétnu vydrží po dostatečně dlouhou dobu.

Kolik dětí je v jedné skupině kroužku hry na flétnu?

Počet dětí ve skupině			
	přesný počet	5 - 10	10 - 15
MŠ 1	12		X
MŠ 2	8	X	
MŠ 3	6	X	
MŠ 4	9	X	
MŠ 5	5	X	
MŠ 6	12		X
MŠ 7	5	X	
MŠ 8	6	X	
MŠ 9	11		X
MŠ 10	8	X	
MŠ 11	8	X	
MŠ 12	12		X
MŠ 13	5	X	
MŠ 14	6	X	
MŠ 15	12		X
počet celkem		10	5

V jedné skupině kroužku hry na flétnu se počet dětí pohybuje od 5 do 12 dětí, avšak nejčastěji je v jedné skupině kroužku hry na flétnu 5 – 10 dětí. Čím menší je počet dětí v jedné skupině, tím více se učitel na jednotlivé děti může zaměřit. Pokud je větší skupina dětí, mnohdy se učitel více věnuje jen některým (šikovnějším) dětem a ostatní se hrou na flétnu tolik nezabývají.

Používáte v průběhu výuky hry na flétnu i jiné činnosti (hudební i nehudební), které s ní obsahově souvisí?

Využití jiných činností v průběhu výuky hry na flétnu		
	Ano	Ne
MŠ 1	X	
MŠ 2	X	
MŠ 3	X	
MŠ 4	X	
MŠ 5	X	
MŠ 6	X	
MŠ 7		X
MŠ 8	X	
MŠ 9	X	
MŠ 10	X	
MŠ 11	X	
MŠ 12		X
MŠ 13	X	
MŠ 14	X	
MŠ 15	X	
počet celkem	13	2

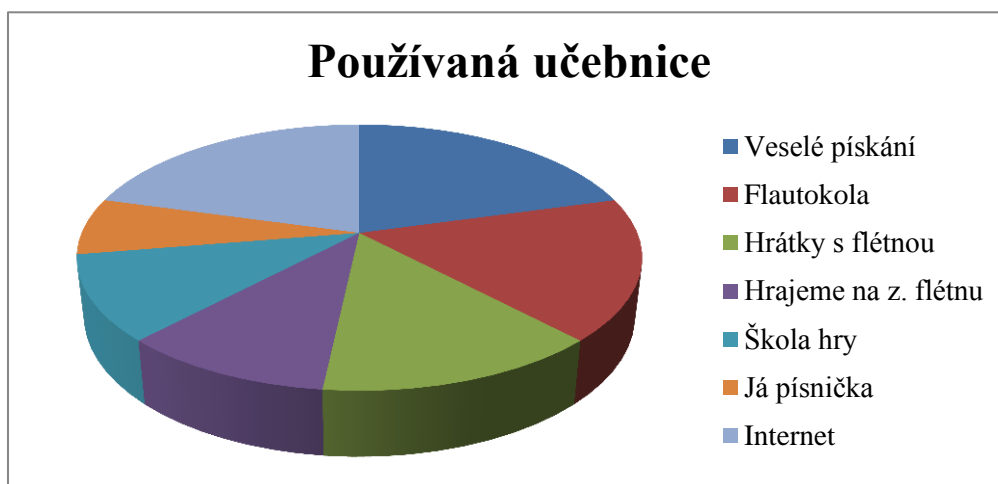

Z dalších odpovědí se ukázalo, že prakticky všichni učitelé vyučující v mateřských školách hru na flétnu využívají v průběhu výuky i jiné (hudební i nehudební) činnosti. Nejčastěji však využívají dechových cvičení nebo zpěvu. Na podotázku „Jaké máte zkušenosti s reakcí dětí na využívané hudební i nehudební činnosti při výuce hry na flétnu“ odpověděli všichni učitelé, že reakce dětí jsou vesměs kladné.

Jakou učebnici hry na flétnu využíváte?

Přestože otázka byla položena proto, aby bylo zjištěno, jakou učebnici při výuce hry na flétnu učitelé využívají, někteří respondenti odpověděli, že při výuce hry na flétnu používají zpěvník „Já, písnička“ nebo si noty stahují z internetových stránek. Aby bylo zřejmé, jak se hojně zpěvníky či internet ve srovnání s učebnicemi využívají, zanesla jsem i tyto dvě položky do tabulky a grafu.

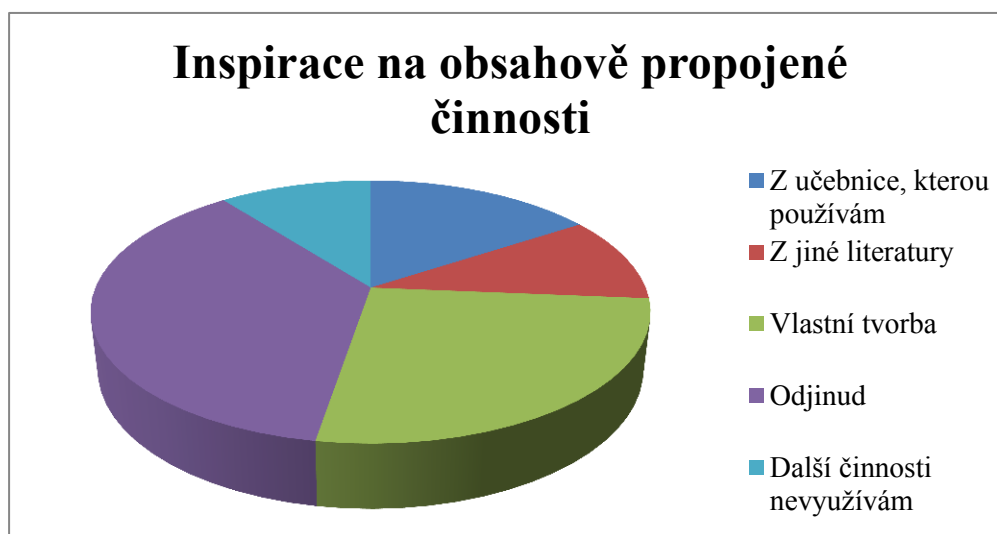
Používaná učebnice							
	Veselé pískání - V. Žilka	Flautoškola - J., E.Kvapilovi	Hrátky s flétnou - I. Hlavatá	Hrajeme na zobcovou flétnu - K. Koutníková	Škola hry na sopránovou zob. flétnu - L. Daniel	Já, písnička	Internet
MŠ 1	X					X	X
MŠ 2	X				X		
MŠ 3			X				
MŠ 4	X	X					X
MŠ 5				X			
MŠ 6		X			X		X
MŠ 7			X			X	
MŠ 8		X					
MŠ 9			X				
MŠ 10		X		X			X
MŠ 11	X				X		
MŠ 12	X			X			
MŠ 13		X					X
MŠ 14	X						
MŠ 15			X				X
počet celkem	6	5	4	3	3	2	6

Z tabulky a grafu lze vyčíst, že nejčastěji učitelé k výuce hry na flétnu využívají učebnici Václava Žilky „Veselé pískání – zdravé dýchání“. Jako doprovodný zdroj materiálu je rovněž hojně využíván internet.

Odkud čerpáte další obsahově propojené činnosti při výuce hry na flétnu (hudební i nehudební)?

Inspirace na obsahově propojené činnosti					
	Z učebnice, kterou používám	Z jiné literatury	Vlastní tvorba	Odjinud	Další činnosti nevyužívám
MŠ 1				X	
MŠ 2			X		
MŠ 3	X	X	X	X	
MŠ 4				X	
MŠ 5			X		
MŠ 6				X	
MŠ 7					X
MŠ 8			X		
MŠ 9	X				
MŠ 10				X	
MŠ 11		X			
MŠ 12					X
MŠ 13				X	
MŠ 14			X		
MŠ 15	X			X	
počet celkem	3	2	5	7	2

Inspirace na obsahově propojené činnosti učitelé nejčastěji čerpají odjinud (z internetu, školení) nebo z vlastní tvorby.

8.5 Verifikace hypotéz

V kapitole 9.2 jsem zmínila hypotézy, které jsem ověřila v praktické části. Výsledky hypotéz prezentuji v této kapitole.

Hypotéza 1

Předpokládám, že alespoň polovina dětí ze zkoumaného vzorku se dokáže při hře na sopránovou zobcovou flétnu orientovat v notovém záznamu.

První hypotéza se na zkoumaném vzorku dětí potvrdila. Ze šesti zkoumaných dětí se v notovém záznamu dokázaly zorientovat čtyři děti. Ostatní dvě děti měly s orientací v notách mírné problémy.

Hypotéza 2

Po čtyřech měsících výuky podle navržené učebnice se děti naučí hrát 3 písně v maximálním rozsahu pěti tónů.

Po čtyřech měsících, kdy byla hudební besídka, každé ze zkoumaných dětí zahrálo alespoň 3 písně v rozsahu od tónu g^1 do d^2 . I tato hypotéza se plně potvrdila.

Hypotéza 3

Učitelé hrající s dětmi v mateřské škole na zobcovou flétnu většinou využívají v průběhu hry na flétnu i jiné činnosti (hudební i nehudební), které s ní obsahově souvisejí.

Poslední hypotéza se na základě odpovědí z dotazníků rovněž potvrdila. Učitelé hrající s dětmi na zobcovou flétnu výuku propojují s jinými (hudebními i nehudebními) činnostmi.

9. Metodické závěry do praxe

V praxi jsem si ověřila, že pokud děti povedu ke hře na flétnu prostřednictvím dalších činností s flétnou obsahově propojených, budou děti při hře na flétnu více motivované a tudíž více soustředěné. Ověřila jsem si rovněž, že není vhodné nechávat děti hrát na flétnu déle než po dobu dvaceti minut. Po uplynutí této doby je nutné udělat krátkou přestávku, která může být využita právě k uskutečnění nějaké z aktivit, které vkládám do své učebnice na konci lichých lekcí. Děti se během přestávky odreagují a lépe se na následující hru na flétnu opět soustředí.

Je důležité nevyžadovat po dětech, aby hned hrály podle not, ale hru na flétnu (nejlépe i notový záznam) jim odlehčit obrázky a celou výuku propojovat s ostatními činnostmi přiměřenými jejich věku.

Dále jsem si ověřila, že maximální počet dětí v jedné skupině kroužku hry na flétnu je šest. Pokud je dětí méně, nelze tak dobře realizovat některé z propojovaných aktivit. V menší skupině dětí se naproti tomu lze jednotlivým dětem lépe věnovat, zatímco pokud je dětí v jedné skupině více, pozornost vyučujícího je zaměřena pouze na některé z nich a ostatní děti pak nemusí být dostatečně kontrolovány při své činnosti.

Děti jsou ke hře na flétnu více motivovány, pokud je jim učitelem na flétnu občas zahrána nějaká písnička či skladbička. Získají pak větší chuť se hře na nástroj učit, protože názorně vidí, jak je možné se na flétnu naučit hrát.

V úvodu každé „hodiny“ jsou pro děti důležitá dechová cvičení. Nevadí, když se dechová cvičení budou opakovat. Pro zvětšení plicní kapacity jsou tato cvičení velmi důležitá.

Ověřila jsem si, že pokud děti mají možnost vám cokoli samy zahrát, mají pocit vlastní realizace a hra na flétnu je pak více baví. Samy zjišťují, že se stále učí nové věci a tím se zdokonalují. Prostor pro hru dle vlastního výběru jsem dětem nechávala na konci každé „hodiny“.

10. Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se snažila dětem předškolního věku přiblížit hru na zobcovou flétnu tak, aby je výuka co nejvíce zaujala. Pokusila jsem se proto navrhnout učebnici hry na flétnu, kterou jsem ve spolupráci s dětmi prakticky ověřila. Teoretická část mi pomohla zorientovat se především v oblasti hudebních schopností a dovedností. Dále mi teoretická část pomohla zorientovat se v učebnicích a metodických příručkách hry na flétnu. Tyto učebnice jsem podle několika kritérií zhodnotila. V dalších kapitolách teoretické části jsem se zabývala rozvojem hudební představivosti, zvláště asociační představivosti, kterou jsem využila v navržené učebnici.

Z provedených výzkumů vyplývá, že hra na zobcovou flétnu, v případě propojení s dalšími činnostmi, je pro děti předškolního věku obohacující a zvládnutelná. V notovém záznamu jsou schopny se po čase orientovat a na flétnu se naučit několik písniček. Doprovodné činnosti děti všestranně rozvíjí a děti se zároveň učí spolupráci se svými vrstevníky.

Učebnice by se dala v budoucnu ještě rozšířit o další tóny a to c^1 , d^1 , e^1 , f^1 , které se na zobcové flétně hrají pravou rukou. Používání pravé ruky při hře na flétnu pomáhá dítěti správnému držení nástroje. Pokud dítě hraje pouze levou rukou, pravá ruka má často nutkání držet flétnu až na její spodní části. Je proto nutné dítě opakovaně na správné držení nástroje upozorňovat, dokud si toto místo nezapamatuje.

Výuka hry na flétnu předškolních dětí mě velmi zaujala. Ráda bych během své profese v mateřské škole vedla kroužek hry na flétnu, kde bych vlastní učebnici s obsahově propojenými činnostmi využívala. Sbírala bych tak nové zkušenosti a poznatky k tomu, abych mohla tuto metodu hry na flétnu ještě více zdokonalit.

Seznam literatury

BEZCHLEBOVÁ, Pavlína. *Metodika výuky hry na zobcovou flétnu dětí od 4 do 6 let*. Praha, 2012. Diplomová práce. Husitská teologická fakulta. Univerzita Karlova v Praze.

DANIEL, Ladislav. *Škola hry na sopránovou zobcovou flétnu, první díl*. Praha: PANTON, 1970. 38 s.

DANIEL, Ladislav a Jiří ŽÁČEK. *Kouzelná píšťalka*. Cheb: Music, 1996. 103 s. ISBN 80-859-2507-9.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2010. 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. 774 s. ISBN 80-7178-303-x.

HLAVATÁ, Iveta. *Hrátky s flétnou, písničkami a pastelkami*. Kladno: Nakladatelství Vladimír Beneš, 1997. 80 s.

HODINOVÁ, Romana. *S flétničkou do školky*. 1. vyd. České Budějovice: Kopp, 2002. 48 s. ISBN 80-723-2177-3.

HORÁK, František a Miroslav CHRÁSKA. M. *Úvod do metodologie pedagogického výzkumu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. 168 s. ISBN 17-304-89.

JUKLÍČKOVÁ-KRESTOVSKÁ, Zdeňka a kolektiv. *Pohybové hry dětí předškolního věku*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985. 312.

KLEMENT, Miloslav. *Základy hry na sopránovou zobcovou flétnu*. Praha: Editio Bärenreiter, 2009. 119 s.

KODEJŠKA, Miloš a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební výchova dětí předškolního věku: určeno pro posl. fak. pedagog. - obor učitelství pro MŠ*. 1. vyd. Praha: SPN, 1989. 87 s. ISBN 80-706-6035-X.

KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2002. 76 s. ISBN 80-729-0080-3.

KOLÁŘOVÁ, Lucie. *Rozvíjení hudebnosti u dětí předškolního věku se zaměřením na správné dýchání při hře na zobcovou flétnu*. České Budějovice, 2011. Bakalářská práce. Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta

KOUTNÍKOVÁ, Kateřina. *Hrajeme na zobcovou flétnu: metodika výuky dětí hry na zobcovou flétnu bez not*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. 151 s. ISBN 80-717-8789-2.

KULKA, Jiří, Ivan POLEDŇÁK a Zdeňka PRAŽÁKOVÁ. *Psychologie pro konzervatoře*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. 278 s.

KVAPIL, Jan a Eva KVAPILOVÁ. *Flautoškola 1*. 1. vyd. v Editio Bärenreiter Praha. Ilustrace Alžběta Skálová. Praha: Editio Bärenreiter Praha, 2010, 2 sv. 78 s. ISMN 979-0-2601-0505-8.

MAKOVSKÁ, Dana. *Využití zobcové flétny v muzikoterapii*. Praha, 2011. Bakalářská práce. Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze.

POSPÍŠILOVÁ, Vlasta. *Docela malé ježčí písání s Písničkou a Fučilkem*. Cheb: G + W spol., 2004. 169 s.

PRŮCHA, Jan. *Pedagogický výzkum: uvedení do teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1995. 132 s. ISBN 80-718-4132-3.

ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. Vyd. 2., přeprac., V Portálu 1. Praha: Portál, 2004. 390 s. ISBN 80-717-8829-5.

SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Vyd. 2., přeprac. a rozš., V nakl. Karolinum 1. Praha: Karolinum, 2013. 406 s. ISBN 978-80-246-2060-2.

SEDLMEIER, Aleš. *S flétnou a zvířátky do hudební pohádky*. Praha: Muzikservis, 2011. 37 s. ISBN 80-86233-16-2.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. 531 s. ISBN 978-802-4621-531.

VÁŇOVÁ, Hana a Jiří SKOPAL. *Metodologie a logika výzkumu v hudební pedagogice*. 2., aktualiz. vyd. V Praze: Karolinum, 2007. 198 s. ISBN 978-802-4613-673.

ŽILKA, Václav. *Veselé pískání – zdravé dýchání*. Praha: Panton, 1988. 52 s.

Obrázky použité z Internetových zdrojů

<http://imageshack.us/photo/my-images/830/nosnikvlnyruzne.jpg/>

<http://guitar-blog.wz.cz/index.php?page=pojmy>

<http://hradecky.blog.respekt.ihned.cz/c1-45974680-pec-nam-spadla-pec-nam-spadla>

<http://tiskproradost.cz/ukazky/kliparty/kliparty-romantic-45-1718896116.htm>

<http://www.vitejdoma.cz/chovatele/svet-zvirat.7/andulka-vlkovana.9620.html>

<http://www.proelisku.wz.cz/strucnateorie.htm>

<http://www.computermedia.cz/obrazy/foukej-foukej-vetricku.html>

<http://www.osel.cz/index.php?clanek=6165>

<http://obrazky.superia.cz/zvirata/snek.php>

<http://www.cvrcek.estranky.cz/clanky/basnicky/houslicky.html>

http://cs.wikipedia.org/wiki/Cvr%C4%8Dek_poln%C3%AD

<http://www.more.estranky.cz/fotoalbum/delfin-z-more.html>

<http://wallpapers.in-world.info/dolphin/dolphin1.html>

<http://www.gorila.sk/product/167241>

http://www.ezoo.cz/zvire.php?zvire_id=55

<http://papousci.tym.cz/druhy/andula.html>

http://janoch.borec.cz/omal_2/6_pes.jpg

<http://bezpecnost-rodiny.cz/?cat=4&paged=22>

<http://www.zbozi.cz/vyrobek/chodi-pesek-okolo-vladimira-vopickova/>

<http://www.i-creative.cz/2008/06/06/omalovanky-morsti-zivocichove/>

<http://www.sekundabbb.estranky.cz/clanky/gorila-nizinna.html>

http://mami.rajce.idnes.cz/ZOO_Dvur_Kralove_nad_Labem/#GorilaZOO_Dvur_Kralove_n.L._011.jpg

<http://www.detskeomalovanky.cz/wp-content/ryba.gif>

http://wiki.rvp.cz/@api/deki/files/22765/=moucha_MK.jpg

<http://media0.napady.net/images/media0:50f826da66b3c.jpg/10.jpg>

<http://wiki.rvp.cz/@api/deki/files/16935/=25c3%2584%25c2%258d%25c3%2583%25c2%25a1p.jpg>

<http://www.i-creative.cz/2009/12/29/kreslene-obrazky-koni/>

<http://keramickadilna.galerie.cz/4374582-jaro-velikonoce#87402088>

<http://www.biomach.cz/biologie-zivocichua/ptaci-aves-1>
<http://www.ireceptar.cz/rucni-prace/slozte-papirovou-lodicku-a-parnik-prostrete-stul/>
<http://www.predskolaci.cz/?p=12225>
<http://www.detskeomalovanky.cz/435/gorila/>
<http://www.omalovankyonline.cz/cirkus/>
<http://naruto.czechian.net/jak-kreslit-manga-vlasy.html>
<http://www.predskolaci.cz/?p=8988>
<http://wiki.rvp.cz/Kabinet/0.0.0.Kliparty/Stromy/Stromy>
[http://fotky-foto.cz/fotobanka/zpivajici-deti\(4399720\)/](http://fotky-foto.cz/fotobanka/zpivajici-deti(4399720)/)
<http://homepages.uconn.edu/~taw10006/violin.html>
<http://www.klusik.cz/cs/article/naucte-se-hrat-na-klavir>
<http://www.mslaudova.cz/>
<http://www.mimibazar.cz/navod.php?id=1318>
http://www.detskestranky.cz/clanek/39-bludiste_kyticky.htm
<http://www.labacek.cz/o-nas/>
<http://www.cbc.ca/strombo/news/images-of-the-day-gorilla-brothers-separated-for-3-years-reunited-overjoyed>
<http://www.zivocich.com/clanky/seznamte-se-s-zivocichem/d:andulka-vlnkovana-nejoblibenejsi-papousek-mezi-chovateli>
<http://channel.nationalgeographic.com/wild/africas-deadliest/videos/hippo-beatdown/>
<http://www.bm-servis.cz/reklamni-predmety/gastronomie-alkohol-hrnky-keramika-sklo/plastove-kelimky/>
<http://21stoleti.cz/blog/2010/11/19/mikrobublinky-by-mohly-napomoci-leceni-mozku/>
<http://papousci.jsemin.cz/Andulka-vlnkovana.html>
<http://www.ararauna.cz/2012/10/prehled-ptacich-burz-a-vystav-pro-vikend-12-az-14-rijna-2012/anduly/>
http://cz.123rf.com/photo_12404405_lidska-ruka-s-hrnci-zala-va-na-rostouca-pena-ze-strom.html
http://www.detskestranky.cz/clanek/2002-tiskaci_a_psaci_g.htm
<http://www.limbewildlife.org/animals/gorillas>
<http://www.firstworldtours.com/gorilla-trekking-holiday-bwindi-uganda/>
http://www.trekearth.com/gallery/Africa/South_Africa/East/KwaZulu-Natal/St.Lucia_Estuary/photo569008.htm

<http://soshable.com/applying-the-hippo-walks-into-a-bar-principle-to-social-media-campaigns/>
<http://ibream.org/updates/photo-montage-from-tai-national-park-ivory-coast/hippo-berlin1/>
http://spotsinthesun.blogspot.cz/2012_03_01_archive.html
<http://www.izun.eu/hnuj-art/v-jezirku-pred-agrem-je-hroch>
http://www.deke.com/files/images/Butterfly_2009/image-022-large.jpg
http://www.vubecnevim.estranky.cz/fotoalbum/hrosi/lex000000110_p.-.html
<http://www.hippoworlds.com/>
http://kisspanda.rajce.idnes.cz/Gorily_20.8.2007/#036_Gorila_nizinna_-_Shinda_s_Tatu.JPG
http://www.zoodrlicov.cz/exoti.php?mn_post=12
<http://www.cvrcek.estranky.cz/clanky/basnicky/houslicky.html>
<http://wallpapers-hq.ru/es/preview.php?hd=197337>
<http://zvire-hroch.wz.cz/alltext.htm>